

*Aquest article fou publicat el 7-04-12 al blog

<http://josegargallo.blogspot.com>

VOCABULARI DE LA PILOTA PALENCIANA, per José Gargallo

A

ABANDONAR. Retirar-se (d'una competició d'una partida) abans que s'acabe.

ABANS! Veu que adreça el mitger al seu rest perquè colpegi la pilota abans d'arribar al rebot.

ABOCAR

1. Invertir (diners) en les travesses a favor d'un jugador o d'un equip quan es veuen possibilitats de guanyar. El travessador entés sap en quin moment ha d'abocar els diners.

2. **Abocar el pot** (un postor) Invertir tots els diners en una travessa determinada quan creu que hi ha moltes possibilitats de guanyar.

ACABAT-ADA. Que està (un jugador) en l'ocàs de la carrera esportiva.

ACOMPANYAR

1. Colpejar (la pilota) suaument per a guanyar en precisió, seguint amb el braç la trajectòria

que es pretén que efectue.

2. En la modalitat d'escala i corda, ferir colpejant (la pilota) suaument i per davant.

3. En la modalitat de frontó valencià, jugar (la pilota) molt suaument amb la finalitat de col·locar el colp a dos dits de la planxa.

4. En les modalitats de carrer de perxa i galotxa, traure colpejant (la pilota) lentament i procurant col·locar-la.

ACORDAR. Organitzar (una partida) de comú acord.

ACTA Document oficial on l'home bo fa constar les dades d'identificació d'una partida, dels equips i dels jugadors que hi participen, així com els resultats i les incidències, si n'hi ha.

ADHESIU VERD Esparadrap de color verd, conegut com a moc verd, que es pot apegar per les dos cares i que servix per a fixar les proteccions de la mà.

ADOBAR

1. Millorar les condicions (del perdedor) per a disputar amb més igualtat la partida del resquit.

2. Colpejar (la pilota) de manera fluixa, sense força.

ADVERSARI-ÀRIA Que s'enfronta (un jugador, un equip) a un altre en una partida de pilota.

ADVERTIR/AVISAR Previndre, un pilotari, (el jugador o l'equip contrari) abans de traure o de ferir, perquè estiga preparat.

AFICIÓ

1. Inclinació viva al joc de pilota.

2. Conjunt d'aficionats al joc de pilota.

AFICIONAR

1. Transmetre l'afició al joc de pilota (a una altra persona).

2. Interessar-se pel joc de pilota.

AFICIONAT

1. Persona a la qual agrada el joc i que sol freqüentar les partides.

2. Persona que practica el joc de manera no professional.

AFONAR Col·locar (la pilota) en el lloc més difícil del trinet o del carrer.

AGARRADA Assentada. Lesió típica dels jugadors de pilota valenciana, consistent en una tumoració dels artells, que es produïx com a conseqüència dels colps de la pilota en la palma de la mà del jugador.

AGARRAR Acceptar (una travessa).

AGUANTAR

1. Resistir físicament i mentalment (una partida de pilota).
2. Resistir bé (els cops de pilota).

AIRE.

1. Medi en què es mou la pilota i que condiciona el joc.
2. En les modalitats d'escala i corda o galotxes, part del trinquet, com ara l'escala o el tamborí, on pot redolar o colpejar la pilota sense que s'interrompa el joc, així com també

les galeries dels frontons, si la pilota en torna. Si la pilota bota en aire, el bot següent es considera el primer, i la pilota es pot jugar vàlidament.

3. En les modalitats de carrer, les teulades o els balcons.
4. Pilota que bota en les parts del trinquet anomenades aire.
5. **A l'aire** Abans que haja botat en terra. Colpejar la pilota a l'aire.
6. **A l'aire!** Expressió que adreça el mitger al seu rest perquè colpege la pilota de volea.

AIXAR Recular o fer-se arrere per a col·locar-se adequadament en el moment de jugar la pilota.

ALAMBOR Tamborí. Xamfrà de 25 cm de base i 25 cm d'altura que, tant en la banda del rest com en la del dau, mata l'angle que fan els frontons amb el terra del trinquet

ALÇAR Elevar (una pilota difícil de jugar perquè va arran de terra a molta velocitat).

ALFARRASSAR. Pronosticar el resultat d'una partida abans del començament de la mateixa.

ALL. Joc de xiquets que es practica llançant a l'aire una pilota que cada jugador intenta empomar per a llançar-la contra els altres jugadors, els quals intentaran esquivar-la i passaran a ser perseguïdors quan s'apoderen de la pilota.

ALLARGAR Llançar (la pilota) per l'aire i lluny.

ALTRE-A A l'altra! Expressió que un jugador sol dir per a alleujar el desànim del company que ha errat una pilota.

ALTS

1. Parts altes del trinquet, com ara la llotgeta de dalt i les galeries, on la pilota pot ser enca-
- lada i aconseguir així un quinze de manera directa.
2. Cops que es donen a la pilota per damunt dels muscles, com ara la volea i el bot de braç.
3. **No tindre alts** (un jugador) No tindre un bon colp de volea i de bot de braç.

AMAGAR.

1. Col·locar la pilota en llocs on resulta difícil de tornar per part del jugador contrari.
2. Jugada que consisteix a col·locar la pilota en un punt des d'on resulta complicada la seva devolució.

AMAGATALL. Lloc d'un carrer o trinquet cap a on es colpeja la pilota amb la intenció de que sigui difícil la seva devolució.

AMATEUR Que pertany (un jugador no professional) a un club i té llicència federativa.

AMBIDEXTRE Que és capaç (un jugador) d'usar les dos mans amb idèntica habilitat.

AMOLLAR

1. Llançar (la pilota) sense colpejar-la.
2. **Amollar-se**-la Passar-se de mà la pilota o fer-la botar abans de ferir.

AMPLE

1. Amplària de la canxa.
2. En la modalitat de frontó valencià, zona situada fora de la canxa de joc.

ANAR

1. Avançar (la pilota).
2. **Anar afaitant cares** (una pilota) Anar arrimada a l'escala, de manera que passa molt prop d'on s'assenta una part dels espectadors.
3. **Anar com una bala (o com una fona, o envestida, o lluenta)** (una pilota) Anar

molt ràpida, a gran velocitat.

4. **Anar de roïn** (una pilota) Expressió usada sovint en la modalitat de llargues o ratlles per a indicar que la pilota pega dos bots o més.

5. **Anar menjant calç** (una pilota) Descriure una trajectòria molt ajustada a la muralla o a la paret.

6. **Va de bo!** Expressió amb què s'indica que s'inicia una partida o que es reprén després d'una parada en el joc.

7. **Van!** Expressió d'acceptació que fa un postor de la travessa que ofereix el marxador. Al traure, cent euros!

8. **Van tots els de tots!** Expressió que adreça un padrí o un apostador important al marxador per a indicar-li que cobrix totes les postures contràries que es puguen produir.

ANUNCIAR Divulgar la disputa (d'una partida) abans que comence, bé durant el transcurs d'una altra, o bé amb la pissarra del trinquet.

APEGAR-SE Ajuntar-se (la pilota) a la careta, a la muralla del trinquet o a les parets del carrer, de manera que resulte difícil de tornar.

APLAUDIR

1. Batre de mans per a expressar aprovació o entusiasme en el transcurs d'una partida de pilota.

2. Manifestar (a algú) l'aprovació o l'entusiasme batent de mans.

APODERAT-ADA Padrí. Persona que protegix un jugador i que li dóna suport en les partides de compromís, especialment en els desafiaments.

APONAR-SE Ajocar-se per a presenciar una partida (el marxador, el feridor o un aficionat) mentre la pilota està en joc.

APONENTAT-ADA Que mostra (un jugador) un escàs caràcter de lluita.

APORREJAR-SE/ESPORREJAR-SE Lesionar-se les mans (un jugador).

APOSTA

1. Travessa. Paper imprés on s'escriuen les prediccions per a participar en les apostes.

2. Cosa o quantitat apostada a un dels dos equips o jugadors de pilota.

ARMAR

1. Organitzar (una partida).

2. Preparar (el braç) per a entrar a la pilota.

ARRAN DE Quasi tocant, vorejant, quasi al mateix nivell.

ARREGLAR

1. Organitzar (una partida).

2. Manejar fraudulentament el resultat final (d'una partida).

3. Posar-se d'acord (els jugadors) per a manipular el resultat de la partida.

4. **Arreglar el saquet** (a algú) Expressió pròpia de les partides d'aficionats que se sol dir

quan el perdedor demana el resquit i torna a perdre.

ARREPLEGAPILOTES Persona encarregada d'arreglar les pilotes que cauen fora de la canxa.

ARRERE

1. En direcció cap a la banda que es troba darrere d'algú.

2. **Arre!** Expressió amb què un jugador indica al company que endarrerisca la pilota o la seua posició.

3. **Fer-se arrere** (el mitger) Endarrerir-se, recuperar la posició després de realitzar la ferida.

ARRIBAR/APLEGAR

1. Anar (la pilota) fins a un punt determinat. Ha arribat o s'ha quedat curta?

2. En les modalitats de llargues, i en un altre temps en el raspall a ratlles, quedar parada (la

pilota) en una posició del terreny de joc on es marca una ratlla.

ARRIMAR Jugar (la pilota) fent-la passar fregant la muralla, la careta del primer escaló

del trinquet o les cases del carrer, per a dificultar-ne la tornada.

ARROMANGAR-SE

1. Preparar-se, demostrar (un jugador) a l'afició que ja està a punt per a actuar amb energia.

2. Posar-se a jugar de valent.

ARRUIXAR. Colpejar fortament la pilota.

ASSEGUAR Controlar (el traure) de manera que la pilota bote dins dels límits reglamentaris.

ASSENTADA. Lesió pròpia i habitual entre els jugadors que es produeix o per una incorrecta protecció de la mà o pel cop reiterat en un punt concret de la mateixa sense haver escalfat prou. Aquesta lesió comporta un dolor penetrant en la intersecció dels dits índex, mitjà, petit o anular, que augmenta amb el mínim frec o pressió sobre la zona.

ATACAR Començar una acció ofensiva restant la pilota amb la intenció d'aconseguir el punt en joc.

AVANTATGE Diferència de jocs o de quinze que el jugador o l'equip que domina en el marcador té sobre el rival.

AVANTBRAÇ Part del braç compresa entre el colze i la monyica, de gran importància en la raspada per baix cama i en la ferida de bracet.

B

BADANA. Pell assaonada d'ovella, molt flexible i suau, amb que s'elabora un tipus determinat de pilota utilitzat freqüentment en el joc de les modalitats de carrer.

BADAR Clevillar (la pilota) amb un colp d'extrema potència.

BAGASSA! Expressió utilitzada pels jugadors per a queixar-se dels moviments sobtats de la pilota quan cau en les lloses.

BAIX

1. En les modalitats del joc de carrer, part de la canxa que correspon a l'equip que està en poder del traure o bé que fa el bot en les modalitats en què es ferix.

2. En la modalitat de galotxes de Monòver, part contrària a l'escala on se situa el rest.

3. **Per baix** Colpejant la pilota de manera que el colp es realitza per davall de la cintura, en oposició als alts.

5. **Baix lilit.** En la modalitat de raspall, manera de colpejar la pilota situant la mà per sota d'una cama. Cop que s'utilitza freqüentment en jugades de tipus defensiu.

BAIXAR

1. En les modalitats de carrer, passar (els jugadors) de la part de dalt, el rest, a la part de baix, el dau o la banca.

2. En les modalitats de trinquet, passar (els jugadors) de la part del dau a la part del rest.

3. En la modalitat de galotxes, passar (els jugadors) de la part de l'escala del dau a la part de la banqueteta.

4. Caure (les pilotes encalades) de les galeries del trinquet, o dels balcons o de les teulades del carrer.

5. Passar (l'avantatge que porta un equip sobre l'altre) a un nivell més baix per a continuar la partida.

BALCONET. Plataforma d'obra envoltada d'una barana situada sobre la llotgeta, a mà dreta del dau.

BANCA.

1. Peça de fusta amb forma rectangular o rodona, que col·locada amb una certa inclinació, servia per botar la pilota en el servei de les modalitats de raspall o llargues. Avui en dia els carrers estan asfaltats pel que no es fa imprescindible la utilització de la banca.

2. En la modalitat de llargues, nom que rep el jugador que efectua el servei, amb

banca o sense, i per extensió, tot el seu equip.

BANQUETA. Tauleta de tres petges, col·locada amb certa inclinació, que s'utilitzava antigament per a picar-hi la pilota abans d'efectuar el traure.

A les galotxes de Monòver, banc d'obra adossat a la muralla de la dreta de qui trau, d'una alçària de 50 cm. i 40 cm., aproximats, de costat, davall mateix la corda, on s'ha de picar la pilota, obligatòriament, abans de traure de palma en les partides de parelles.

BANQUETS. Bancs allargats i de baixa alçària situats sota la corda del trinquet i que són ocupats per aquells aficionats més entesos o amb inclinació per les travesses.

BLAU

1. Jugador o equip que porta la faixa o la camiseta de color blau en una partida perquè, en igualtat de condicions, és el més jove, o es considera que té menys experiència.
2. [usat generalment en plural] Conjunt de ratlles verticals d'uns dos metres d'alçària i de color blau, roig o negre, marcades amb els números del 0 al 9 en els murs del trinquet per a dividir el terreny de joc en parts iguals.
3. Potència que s'imprimix a la pilota quan es colpeja.
4. Ratlla o línia de falta pactada.
5. **Als blaus!** Expressió amb què el marxador anuncia travesses en contra de l'equip blau.
6. **Faltar un blau** (a un jugador) Tindre una capacitat deficient per a llançar la pilota amb potència.
7. **Fer blaus** Allunyar la pilota amb força.
8. **Mig blau** Subdivisió d'un blau en la mitat, que pot estar marcat en la muralla per mitjà d'una ratlla d'alçària inferior al blau.
9. **Perdre un blau** Disminuir la força d'un jugador perquè entra en la decadència o perquè es cansa físicament.
10. **Qui vol blaus?** Expressió amb què el marxador pregunta qui vol travessar a favor de l'equip blau.
11. **Tindre molts blaus** Posseir una gran potència de braç.
12. **Tindre un blau més que el contrari** Posseir més abast el colp de pilota d'un jugador que el d'un altre.
13. **Voler blaus** Acceptar una travessa a favor de l'equip blau.

BO-BONA

1. Que s'ajusta (una acció de la partida, una pilota) a les normes del joc.
2. Pilota jugada que comporta moltes dificultats per al contrincant.
3. **Bona!** Expressió d'admiració davant d'una jugada difícil resolta satisfactòriament.
4. **Estar bo (o molt bo)** (un jugador) Trobar-se en un bon nivell de joc.

BOLINXO. En un trinquet, barana de les llotges que té com a finalitat la protecció dels espectadors davant possibles cops de pilota.

BOLLETA

1. Taló. Papereta roja o blava que dóna el marxador al postor com a justificant de la travessa que ha efectuat.
2. Entrada. Bitllet que dóna dret a entrar al trinquet.

BOLO Nucli de la pilota, constituït pel làtex, o per una bola de goma i el làtex, al voltant del qual s'emoliquen la llana i el fil.

BOMBO. "**Va la del Bombo**". Expressió que canta el marxador per referir-se que previsiblement serà l'últim tant d'una partida.

BORRA Rebuig de fibres tèxtils que s'utilitza per a farcir les pilotes de vaqueta i de badana.

BOT

1. Moviment de la pilota que, quan topa amb el terra o amb un obstacle dur, ix llançada cap amunt.
2. **Bot assorrat** Bot fort i sense elevació.
3. **Bot clar (o bot com una figa)** Bot que no oferix cap dificultat per al contrari.

4. **Bot de braç** Colp de bot de braç.
5. **Bot enrotllat** Bot amb efecte.
6. **Bot estamordit (o mort)** Bot sense força.
7. **Bot estrany** Bot en què la pilota no segueix la seua trajectòria lògica.
8. **Bot viu** Bot ràpid.
9. **De bot de braç** Colpejant la pilota, després d'haver fet un bot alt que iguala o supera l'alçària del jugador, de manera que el braç, plegat per dalt del cap, es desplega violentament en el moment de colpejar-la amb el cos inclinat cap arrere per a aconseguir un dels cops més forts del joc.
10. **De bot i bon braç** Colpejant la pilota de manera semblant a com es fa en el bot de braç, amb la diferència que el bot de la pilota resulta més clar i, consegüentment, el colp del braç resulta més fàcil d'efectuar.
11. **De bot i volea (o de bot i aire, o de bot i volera)** Colpejant la pilota de manera que la palma de la mà percut molt prop de terra, quan tot just comença el bot, i resulta difícil saber si ha sigut colpejada abans o en el mateix moment del bot.
12. **Fer el bot** En les modalitats de carrer on hi ha dau o quadro, jugar la pilota de la ferida al primer bot i no a volea.
13. **Fer un bot com un ciri** (la pilota) Fer un bot alt i recte, de manera que pot ser jugada de bot de braç amb molta facilitat.
14. **Qui fa el bot** Jugador o equip que fa el bot.

BOTAR Fer bots (la pilota).

BOTEJADOR-A En la modalitat de galotxes, jugador que actua darrere i que és l'encarregat de jugar la pilota de la ferida.

BOTEJAR En la modalitat de galotxes, jugar de rest en una parella.

BRAÇ

1. Jugador.
2. **Caure el braç** (a algú) Desmancar-se.
3. **De baix braç** En les partides entre aficionats, manera de traure llançant la pilota de la manera més forta possible amb un moviment del braç semblant al colp de bragueta, per davall de la cintura.
4. **De damunt braç (o de braç)** En algunes partides de raspall entre aficionats, manera de traure reballant la pilota, sense colpejar-la, amb tota la força del braç alçat.
5. **Tindre el braç llarg** Tindre una gran potència en els braços, cosa que permet al jugador allargar molt el recorregut de la pilota.

BRAÇADA Moviment del braç amb què es colpeja la pilota.

BRAÇAL Tira de tela que cenyix el braç més amunt del colze, utilitzada pels pilotaris en certes ocasions com a mostra de condol o de solidaritat.

BRACEJAR Moure o agitar els braços quan s'entra a la pilota.

BRACET Jugador que no té molta força, però que és molt segur.

BRAGUETA. De bragueta. Manera de pegar a la pilota consistent a colpejar-després d'haver descrit el braç un semicercle vertical que acaba a l'altura de la bragueta. Cop característic del servei en les modalitats de llargues i frontó, i bastant comú en altres. Els vocables butxaca o sobaquillo funcionen com sinònims.

BRAGUETADA Colp de bragueta.

BRAU-AVA Excel·lent, brillant en el joc.

BRUNYIR Produir (la pilota) un soroll sibilant al tallar l'aire a causa de la gran velocitat que pren.

BUSCAR

1. Jugar la pilota intentant dirigir-la (a algun lloc especial). Buscar la corda. Buscar la llotgeta de baix. Buscar el pany.
2. **Buscar el quinze** Jugar la pilota amb força i col·locació suficients per a intentar aconseguir un punt.
3. **Buscar els peus** Tractar que el bot de la pilota es produísca prop del contrari

perquè tinga dificultats per a llevar-se-la de damunt.

4. **Buscar els peus dels hòmens** En la modalitat d'escala i corda, jugar la pilota procurant dirigir-la a l'últim escaló de l'escala perquè colpege en els peus dels espectadors i trenque sobtadament.

5. **Buscar la corda** Llançar la pilota de manera que passe arran de la corda central.

6. **Buscar la perduda** Aprofitar-se de les circumstàncies.

7. **Buscar l'erro del contrari** Llançar la pilota als llocs on el contrari té dificultats per a tornar-la.

8. **Buscar les altures** Intentar llançar la pilota a les parts altes, com ara les galeries, la llotgeta de dalt, etc., amb la intenció de fer un quinze de manera directa.

BUTXACA De Butxaca. De bragueta.

C

CABÀS. Receptacle fet de palma, o de llata, que era utilitzat per a traure les pilotes en aquells trinquets o carrers on s'encalaven moltes, i, per tant, la capacitat del caixonet era insuficient per a les que es suposava que s'havien d'utilitzar.

CABOTADA Senyal que fa amb el cap un jugador per a avisar el seu padrí o postor que pot apostar per ell.

CADAFAL.

1. En les modalitats de carrer, graderia habitualment de fusta, situada en els extrems del recinte de joc on seu el públic.

2. Galeria del trinet.

CADIRA

1. Seient amb respaltes que solen utilitzar en el trinet les persones que se situen en la llotgeta o en el balconet.

2. **Prendre cadira** Aposentar-se els aficionats en la llotja, en les galeries, en l'escala o en els banquetes del trinet.

3. **Tindre cadira en tots els trinquets** Ser un aficionat conegut en molts trinquets, especialment per la quantitat de diners que sol travessar.

CAIGUDA

1. Acció o efecte de caure.

2. **Caiguda d'escala** Tant en la modalitat d'escala i corda com en la de raspall, jugada amb què es reinicia el joc en el trinet després que la pilota s'haja parat en l'escala lateral on se situa el públic, consistent a deixar caure la pilota suaument per a colpejar-la a l'aire o al primer bot en la primera modalitat, i també des de terra, en la segona modalitat.

3. **Fer la caiguda d'escala** (el rest) Jugar les pilotes caigudes d'escala.

CAIXÓ

1. Cavitat que hi ha en cadascun dels quatre angles que formen les parets laterals amb els frontons en la modalitat de galotxes, on els jugadors intenten introduir la pilota per a aconseguir ràpidament un quinze.

2. **Caixons de baix** Cavitats que hi ha en les muralles del trinet de galotxes en la seua intersecció amb el frontó de baix, d'una alçària de 3 m, una amplària d'1,50 m i una

profunditat d'uns 10 cm, que al mateix temps contenen una porta que facilita el pas d'una galotxa a una altra, i que provoquen que la pilota que es llança s'hi amague i resulte difícil de ser jugada.

3. **Caixons de dalt** En la modalitat de galotxes, els dos forats que hi ha en els dos angles que formen la intersecció de les muralles amb el frontó de la part de dalt, o part de l'escala, que tenen com a finalitat dificultar el joc del contrari, de la mateixa manera que els caixons de baix.

CAIXONET. Caixa menuda de fusta, que té aproximadament 30 cm de llargària i 20 cm d'amplària, oberta i dividida en diferents compartiments, on es guarden les pilotes que han de ser utilitzades durant la partida i que, en el trinet, sol estar en la

llogeta de baix custodiada pel jurat del dau.

CALBOT De calbot Connectant un colp potent de bot de braç, quan la pilota només ha botat una mica, replegant el braç en espiral.

CALFAMENT Conjunt d'exercicis efectuats per un jugador abans de l'inici d'una partida, destinats a desentumir els músculs i aconseguir un estat físic òptim.

CALFAR Preparar-se (un jugador) poc abans d'iniciar una partida, per mitjà d'exercicis destinats a desentumir els músculs.

CAMISETA Peça de roba, tradicionalment blanca, que cobreix la part superior del cos fins a més avall de la cintura i que usen els jugadors de pilota.

CAMP Costat. Part del terreny de joc ocupada per cada equip.

CAMPIÓ-ONA Que ha aconseguit (un jugador o un equip) la victòria en una competició de pilota.

CAMPIONAT

1. Competició esportiva que té com a finalitat guanyar el títol de campió i que pot disputar-se pel sistema de lliga o d'eliminatòries.

2. Títol de campió.

3. **Campionat individual** Competició en què es juga mà a mà.

4. **Campionat per parelles** Competició en què es juga dos contra dos.

5. **De campionat** De molta qualitat, de molta categoria.

CANELLERA Tira més o menys ampla de tela elàstica, que es posen els pilotaris en les monyiques per a protegir-les dels possibles colps de la pilota o per a evitar que la suor arribe a les mans.

CANONADA Pilota jugada amb molta potència.

CANSAR Produir cansament, fatigar.

CANTAR

1. Dir en veu alta, el marxador, les condicions que regiran la partida que s'inicia, així com els resultats global i parcial que es van donant al llarg de la partida. El marxador és l'encarregat de cantar les partides.

2. Dir en veu alta (el feridor) als companys d'equip quina pilota s'utilitzarà en el quinze següent cada vegada que el jugador que fa el dau decidix canviar-la.

CANTÓ Aresta de cadascun dels escalons del trinquet.

CANVIAR Alternar (els jugadors) les posicions, de manera que els que estan en el dau o en el traure, segons modalitats, passen a restar, i viceversa.

CANXA Terreny de joc.

CAP Cadascun dels dos extrems del terreny de joc del trinquet on reboten les pilotes.

CAPITÀ-ANA Jugador que representa el seu equip en el terreny de joc.

CAPUTXÓ En la modalitat del frare, part superior dels frares que acaben en punta i que unixen les muralles amb el frontó.

CARETA.

1. Cara del primer escaló de l'escala del trinquet, d'una alçària superior a la dels altres escalons, que pel fet de tindre una certa inclinació fa que la pilota que hi colpege modifique

la trajectòria i desconcerte l'adversari.

2. Cara vertical dels diferents escalons de l'escala lateral del trinquet.

CARREGAR Atacar, jugar fort contra l'adversari.

CARRER. Juntament amb el trinquet, al carrer és el lloc natural per a la pràctica de la pilota valenciana i d'on va sorgir originàriament, d'ahi la accepció joc al carrer. Encara avui, especialment en les modalitats de llargues, perxa, palma i raspall, a més de galotxa, aquesta última en menor mesura en estar proliferant per la seva pràctica **els carrers artificials**, se segueixen disputant campionats que tenen com a pista de joc els carrers dels pobles valencians.

CARRERÓ. Corredor central que es deixa a la parada per a permetre el pas del jugador quan retrocedeix per jugar la pilota a l'aire.

CARRO El carro, quan s'estaca, només el trau l'animal de barres Expressió amb què s'indica que quan la partida es posa difícil és principalment el rest que l'ha de

remuntar.

CARTUTXO Protecció que es posen els jugadors en les falanges dels dits, junt amb tesamoll, per a protegir-se'ls dels cops de la pilota.

CARXOT. De carxot. Copejament característic, en el qual el pilotari colpeja la pilota amb el braç perpendicular al cos. Jugada típica de la galotxa i l'escala i corda.

CASA.

1. Obertura realitzada, generalment, en el frontó de la part del dau al trinquet, que comunica els vestidors amb el terreny de joc i per la qual eixen els jugadors i que en ocasions és buscada pels jugadors per amagar-hi la pilota.

2. **Ficar número a la casa** (un equip) Fer el primer quinze quan els contraris ja guanyen per molta diferència.

CASAR.

1. Igualar, el marxador, la quantitat de diners jugats en les travesses a cada costat.

2. Posar com a testimoni (els diners jugats en un desafiament) en el moment en què es pacta la partida.

CASTIGAR Provocar repetidament el joc (del contrari) en aquelles posicions en què té menys destresa o en aquells llocs del terreny de joc on la pilota es juga amb més dificultats.

CATEDRA. Grup d'aficionats entesos en el joc que assisteixen regularment a les partides i que ja abans del seu començament s'hi decanten, i amb ells les travesses cap a un equip o l'altre.

CATEDRAL Trinquet de renom.

CAURE

1. Anar (la pilota) cap a terra per la seua pròpia força des d'algun lloc elevat.

2. **Caure als peus** (una pilota) Errar-la tenint-la bona per a jugar-la.

3. **Caure de dalt** (una pilota) Caure de les galeries del trinquet.

CAUTXÚ Substància elàstica que s'utilitza per a fabricar la pilota de tec.

CAVALLER Fórmula de tractament amb què s'encapçala qualsevol parlament en les partides de pilota, tant l'adreçat al públic en general com a alguna persona en particular.

CINC

1. Valor numèric de cada joc.

2. Puntuació que aconseguix el jugador o l'equip que guanya el primer joc.

3. **A cincs** En el trinquet i en el carrer, sistema de puntuació més practicat actualment, segons el qual cada joc val cinc punts.

CINTA Teixit en forma de tira llarga i estreta que s'usa per a subjectar el guant a la mà.

CIRI Plantar-se com un ciri (una pilota) Pegar un bot alt i recte que permet jugar-la de bot de braç.

CLAR I NET (o net i clar, o net i pelat) Amb tota claredat, sense embuts.

CLASSIFICACIÓ Llista dels esportistes o dels equips que han participat en una prova, ordenada a partir dels resultats obtinguts.

CLASSIFICAR

1. Ordenar (els pilotaris o els equips) en una competició, segons un sistema determinat.

2. Obtindre (un equip o un jugador) un determinat lloc en una competició.

3. Aconseguir (un equip o un esportista) un lloc que permet continuar en una competició.

CLUIXCA Joc de xiquets que es practica llançant a l'aire una pilota que cada jugador intenta empomar per a llançar-la contra els altres jugadors, els quals intentaran esquivar-la i passaran a ser perseguïdors quan s'apoderen de la pilota.

COBRAR Rebre, en acabar la partida, (els beneficis dels diners invertits en les travesses) després de descomptar-ne les marxades del trinqueter.

COBRIR

1. Defendre (una zona determinada del terreny de joc).

2. Travessar per segona vegada en una mateixa partida, en sentit contrari a una aposta anterior, per a eliminar els riscos de la primera aposta.

3. **Cobrir els quadros del rest** Protegir la posició del rest.

COIXINET Coixí menut que alguns jugadors que utilitzen molt sovint el colp de bragueta es fixen al costat dret o esquerre de la cintura per a protegir-se el maluc i el colze.

COL-LOCAR

1. Enviar (la pilota) als amagatalls del trinquet o del carrer des d'on resulta difícil tornar-la.

2. ornar a la seua posició originària (el punter o el mitger que ferix i es fa arrere).

COL-LOCAT-ADA Situat en la posició més adequada per a tornar les pilotes de l'equip contrari.

COLP Acció o efecte de colpejar la pilota amb la mà.

COLPEJAR Pegar colps (a la pilota).

COLZERA Bena elàstica utilitzada per a protegir el colze

COMPANY-A Cadascun dels pilotaris que formen part d'un mateix equip.

COMPETICIÓ Enfrontament, individual o per equips, de dos o més adversaris per a determinar un guanyador en una sèrie de partides.

COMPLIDOR-A Que s'esforça al màxim (un jugador) en cada partida.

COMPLIR

1. Portar a terme (un jugador) les expectatives que desperta en l'aficionat.

2. Jugar sense esforçar-se en excés.

CONEIXEMENT Virtut que consistix a combinar en un mateix pilotari les facultats físiques, la correcta col·locació i l'astúcia dins del terreny de joc.

CONILL Última pilota d'una partida. **Val i la conill!**

CONSELLS EN DINERSI Expressió del joc en què es posen els diners com a testimoni a l'hora de fer un desafiament, davant de la insinuació d'un jugador o d'un padrí.

CONSENTIT-IDA Adolorit.

CONTRA Equip contrari.

CONTRAPEU A contrapeu En posició forçada, amb una postura contrària a la del moviment que s'havia iniciat.

CONTRAPUNTAR Establir una rivalitat (entre dos jugadors o dos equips).

CONTRAREST

1. Tornada de la pilota restada per l'adversari que efectua un dels jugadors de l'equip que trau o que fa el dau.

2. Jugador que fa la jugada del contrarest.

CONTRARI-ÀRIA Adversari, contrincant en el joc de pilota.

CORBELLADA Colp de calbot.

CORDA.

1. Cordell gruixut format per un conjunt retort de dos cordons o més de cànem, també retorts, que es fixa a les parets laterals per mitjà d'unes anelles metàl·liques situades a una alçària mitjana d'1,90 m. i màxima de dos metres, que es penja normalment al quatre i mig del trinquet i serveix per a dividir el terreny de joc en dues parts en la modalitat d'escala i corda i que hi porta adossada, opcionalment, una xarxeta per a facilitar la seua visió.

2. En la modalitat de galotxes de Monòver, cordell gruixut format per dos cordons de cànem o més retorts, que es fixa a les parets laterals per mitjà d'unes anelles metàl·liques situades a una alçària aproximada d'1,20 m. encara que al centre aquesta és de 0,95 m., que porta adossada una xarxeta per a facilitar la seua visió i protegir el davanter, i per damunt la qual han de passar totes les pilotes jugades de bo.

3. **Corda creuada** Condició pactada en algunes partides d'aficionats en què la corda, en

el joc a l'alt, no s'enganxa de forma perpendicular a les muralles, sinó creuada entre números diferents.

4. **Corda de falta** En la modalitat de galotxa, corda central que dividix el terreny de joc en dos parts.

5. **Corda de galotxa** En la modalitat de galotxa, corda que porta adossada una xàrcia de l'amplària del dau per a facilitar-ne la visió, i per damunt de la qual ha de passar la pilota llançada pel feridor abans de col·locar-la en el dau.

6. **Guardar corda** (el punter). Protegir l'espai pròxim a la corda.

7. **Voler endur-se fins la corda i els banquets** Expressió que es diu de qui travessa en el joc molts diners amb l'ambició d'aconseguir guanyats elevats.

CORREDOR Galeria llarga.

CORREGUDA

1. Acció de córrer.

2. **Correguda d'escala** Jugada en què la pilota, després de pegar en el rebot de l'escala sense que la toque cap jugador, s'acosta ràpidament a la corda i, en alguns casos, hi arriba, amb la qual cosa es convertix en quinze de qui l'ha llançada.

CÒRRER Avançar, moure's ràpidament.

COSIR Apegar (la pilota) a la muralla del trinquet de manera que resulta molt difícil tornar-la.

COSTAT

1. Part del terreny de joc ocupada per cada equip.

2. Cadascun dels dos equips, rojos o blaus.

3. **Fer costat** (a un jugador) Donar-li suport, un postor o un padrí, posant diners a favor seu en les travesses, especialment en els desafiaments.

COTO EN PÈL Fibra tèxtil natural, de color blanc, que els jugadors de raspall es posen ocasionalment entre els dits i els didals per a fixar-los.

CRÉIXER Guanyar altura (la pilota) de forma gradual i sense perdre velocitat.

CREMA ANTISUDORÍFICA Producte de consistència pastosa i de propietats farmacèutiques, que es posen el pilotaris en la palma de la mà per a evitar la sudoració.

CREMADORA Pilota cremadora.

CREMAR Llançar (la pilota) amb molta força, de manera que el jugador contrari no puga tornar-la.

CREUAR En el trinquet i en el carrer, jugar (la pilota) de dreta a esquerra o viceversa, a fi de sorprendre l'adversari i dificultar d'esta manera la tornada.

CRUIXIT

1. Soroll dels ossos que es freguen entre ells.

2. **Estar cruixit** Estar desfet, molt cansat, sense forces ni ànim per a jugar.

CURT-

1.. Que és (un trinquet, una partida, etc.) de poca llargària.

2. Que no passa (una pilota) la línia de falta.

3. **A curtes** Modalitat del joc de pilota practicada en el carrer, en què la pilota del traure ha de ser introduïda en un quadro delimitat per la línia de falta i la falta de darrere per a continuar jugant seguint les mateixes regles que a llargues.

4. **A curtes** A rebot.

5. **Fer curt** (a la pilota) No arribar a temps de colpejar-la.

D

DALT

1. En la part del carrer on es troba el rest.

2. En les parts altes del trinquet, les galeries i la llotgeta, on la pilota es pot quedar encalada

per a aconseguir guanyar un quinze directament el jugador que l'envia.

3. Part de les galotxetes que està situada més prop de l'escala on es col·loca l'equip

que boteja.

4. **Per dalt** Colpejant la pilota de manera que el colp es fa per dalt del muscle, com ara de volea, de bot de braç, etc.

5. **Per dalt corda** Modalitat d'escala i corda.

DARRERE En la posició més allunyada de la corda o del centre del terreny de joc.

DAU.

1 Quadrat de dos metres d'ample per dos de llarg situat a la capçalera del trinquet, al costat de l'escala col·locada a l'esquerra del jugador. En escala i corda, en realitzar el servei (conferir) des del centre del trinquet i al costat de la corda, després de fer saltar la pilota sobre l'anomenada pedra es llança aquesta cap al dau, abans de que caigui i boti damunt d'ell, la pilota ha de donar primer a la paret lateral de l'esquerra del recinte, sobre una ratlla marcada en ella a una alçada de metre i mig per sobre de l'escala. Es produeix falta si la pilota no arriba a tocar la paret, o ho fa per sota de la ratlla esmentada, o si després no cau dins del dau. El jugador que es situa en aquest quadrat pot jugar la pilota a l'aire, després de saltar sobre l'escala o després de botar dins del dau, i ha de fer-la passar per sobre de la corda que divideix el trinquet. S'inicia de tant en tant (quinze) per l'acció de conferir o servei, en què el jugador que el efectuada (feridor) intenta causar les màximes dificultats al seu contrari que ocupa el dau, bé donant efecte a la pilota, o bé aconseguint que bote forta i rasa, encara que de fet és una operació que exigeix més habilitat que potència en el tir. La pilota tornada des del dau és la primera que es juga amb força en cada quinze, pel que sol ser decisiva per al desenvolupament. Tindre un bon dau es diu del pilotari que des d'aquesta posició porta la pilota forta, ben dirigida, col·locada, tallada sobre la corda, o l'eleva fins a la galeria amb la màxima potència, guanyant de forma neta el quinze. La qualitat d'un bon dau és la més apreciada i imprescindible per a ser bon jugador de pilota valenciana. L'acció de jugar des del dau la pilota inicial de cada quinze s'anomena fermentació del dau, i en el transcurs del partit, al bàndol que alternativament l'ocupa se li designa el que fa, mentre que al que ocupa el costat contrari de la corda se li designa pel que resta.

2 En les modalitats de carrer: galotxa o perxa, el dau és l'espai rectangular d'uns 5 metres de llarg per 1,5 d'ample aproximadament on ha de botar la pilota un cop s'executa la jugada inicial de la ferida. Antigament degut que el paviment dels carrers era irregular, el dau solia estar degudament asfaltat en pòrtland o diversos materials de consistència. També en la modalitat de raspall en trinquet, el dau és l'espai des d'on s'executa el servei.

3. Part del trinquet o del carrer on se situa el dau.

4. Jugador que fa el dau.

5. Equip del carrer o del trinquet que fa el dau.

6. Pilota jugada des del dau.

7. **Fer el dau** Jugar la pilota des de dins del dau, on ha de caure o rebotar la pilota en la ferida en la modalitat d'escala i corda.

8. **Fer el dau a l'aire** (o **per davant**) En la jugada del dau, colpejar la pilota abans de botar.

9. **Fer el dau de rebot** En la jugada del dau, colpejar la pilota després de rebotar en el frontó o en el tamborí quan va ferida per darrere.

10. **Feta de dau** Jugada del rest des del dau al tornar la pilota de la ferida.

11. **Tindre un bon dau** (un jugador) Des d'esta posició, saber portar la pilota forta, ben dirigida, col·locada, tallada sobre la corda, o elevar-la fins a la galeria amb la màxima potència.

DAUDADA Feta de dau.

DAUDER-A. En la modalitat d'escala i corda, jugador especialitzat en realitzar la primera jugada de la partida: el dau.

DAVANT

1. En una posició més pròxima a la corda que un altre jugador.

2. **Anar per davant** (un jugador o un equip) Portar avantatge respecte al contrari.

3. **Els de davant** En un trio, jugadors que se situen en la part davantera del terreny de joc, és a dir, el mitger i el punter.

DAVANTAL Peça de tela o de cuir amb butxaques que el marxador porta lligada a la cintura, on deposita els diners de les travesses durant la partida.

DAVANTER. Jugador que juga davant en la modalitat de les galotxes de Monòver.

DEFENDRE Protegir (una zona determinada del terreny de joc) de l'atac de l'equip

DEIXADA En les modalitats amb una corda central o en el frontó, jugada que consisteix a tirar fluixa la pilota, perquè caiga prop de la paret o de la xàrcia quan el jugador contrari està lluny.

DEIXAR

1. Cedir, un jugador, (una pilota) a un altre jugador del mateix equip que la pot colpejar amb més comoditat.

2. **Fer una deixada.** Amb molta elegància, la deixà per damunt de la corda.

3. Deixar com una estora (l'adversari) Guanyar-li una partida de manera contundent.

4. **Deixar-se caure** Confiar-se i permetre que els adversaris es recuperen.

5. **Deixar-se les ungles** (en una jugada) Jugar una pilota difícil perquè va cosida a la paret.

6. **Deixar-se'n** Abandonar una partida abans que acabe, siga per un acord mutu, a causa d'una lesió o per falta de llum.

7. **Deixar-s'ho** (un jugador professional) Retirar-se.

8. **No deixar pintar** (a un jugador o a un equip) No deixar-li guanyar cap quinze.

9. **No deixar-se'n cap** No deixar cap pilota ni cap quinze per perduts.

DEMANAR

1. Reclamar, un jugador, (la pilota) al seu company perquè li la deixi jugar.

2. **Demane!** Expressió usada per un jugador per a preguntar al jutge, al marxador o al públic si una pilota dubtosa ha sigut bona o falta.

DESAFIAMENT/DESAFIU Partida de pilota, generalment mà a mà, en la qual des del principi, bé per la qualitat dels jugadors bé per una gran rivalitat, hi ha una quantitat més o menys elevada de diners jugats entre els participants.

DESCANS Parada que es fa en el transcurs d'una partida per a recuperar forces.

DESCARREGAR-SE Jugar la pilota aplicant-hi tota la força del cos, fins i tot amb una inclinació cap avant.

DESCOL-LOCAR Fer perdre la posició (al jugador contrari).

DESCOMPTAR A descomptar Puntuant els jocs de manera que només es té en compte la diferència de punts que un equip té sobre l'altre.

DESCONCERTAR Provocar una dislocació dels ossos (d'una part del cos).

DESCONCERTAT-ADA Que presenta una dislocació dels ossos.

DESENCALAR Fer que (una pilota) deixi d'estar encalada.

DESENFAXAR-SE Llevar-se (un jugador) la faixa després de jugar

DESENROTLLAR-SE Llevar-se (un jugador) les proteccions de les mans després de jugar.

DESMANCAR-SE/DESSOCAR-SE. Produir-se una lesió, sobretot en entrar a pilotes de volea i en jugadors d'edat avançada, en la part superior del braç, que impossibilita el jugador de golpejar la pilota per dalt durant una temporada.

DESMUSCLAT-ADA Que presenta (un jugador) una lesió en el múscle o en l'esquena.

DESPANYAR-SE. Perdre l'equilibri en el moment de jugar la pilota.

DESPENJAR. Arreplegar les pilotes que durant la partida del carrer han estat encalades a les teulades, les terrasses o els balcons.

DESTORBADA Acció o efecte de destorbar.

DESTORBAR Obstruir, un pilotari, el joc (de l'adversari).

DEURE Anar per darrere de l'altre equip en la comptabilitat d'una partida que segueix la puntuació a pujar i baixar.

DEVOLUCIÓ Rest. Acció o efecte de restar.

DIBUIXAR. (Una pilota). S'usa aquest verb per referir-se a qualsevol jugada executada magistralment pel pilotari que és capaç de col·locar la pilota en el lloc exacte que pretén, de tal manera que aquesta descriu una trajectòria perfecta i mètrica resultant molt difícil la seva devolució.

DIDAL. Peça tubular, de pell o de lona, tancada per un extrem amb un casquet de diferents materials, que serveix per a protegir els dits, sobretot, de les raspades en la modalitat de raspall. Fa uns anys s'utilitzen per a aquesta finalitat les betes i en l'actualitat també els didals de plàstic.

DINERS

1. **Diners al punt (o a la galotxa)** Travesses que s'efectuaven antigament en la modalitat de galotxa, la quantia de les quals resultava de multiplicar la quantitat de diners de què es tractava pel nombre de punts a què s'havia pactat la partida.
2. **Diners en el joc** Diners que es travessen en funció del resultat d'un joc.
3. **Diners en el quinze** Diners que es travessen en funció del resultat d'un quinze.
4. **Diners en els iguals** Diners que es travessen en funció de la diferència que es puga produir en el resultat final d'una partida.
5. **Diners en la corda** Diners que estan penjats en la corda de manera simbòlica, especialment en els desafiaments en el trinquet, abans del començament de la partida.
6. **Diners en la partida** Diners que es travessen en funció del resultat final de la partida.

DIR

1. Afavorir o no els moviments aleatoris (de la pilota) el joc d'un jugador o d'un equip.
2. Indicar clarament (la pilota) que s'ha produït falta en entropessar amb la corda central

en les modalitats que en tenen.

3. **Dir bé (o malament) la sort** (a algú) Tindre bona (o mala) sort en una partida.

DITERA Didal.

DITET Didal.

DITÓ Didal.

DOMINAR

1. Posseir a fons (l'art del joc de pilota o algun aspecte concret).
2. Superar (el rival) en el joc.
3. Destacar, anar per davant en el marcador.

DOMINI Acció o efecte de dominar en una partida de pilota.

DONAR

1. Deixar que un equip guanye (algun joc) per a afavorir l'entrada de diners en les travesses.
2. Oferir un avantatge al contrari bé en la composició de l'equip, o bé en les condicions del joc.
3. Jutjar (una pilota) com a bona o com a falta.
4. **Donar aire** (a la pilota) Enviar-la lluny sense gran esforç, de manera que quan s'eleva agafe més velocitat.
5. **Donar voleres** Jugar a voleetes.
6. **Donar de cinc (o de deu, etc.)** Oferir una travessa en què es concedix a qui la pren l'avantatge d'una determinada diferència en punts en el resultat final de la partida.
7. **Donar el quinze** En la modalitat de raspall, concedir un quinze al contrari quan és massa fàcil acabar-lo per la proximitat de la pilota als frontons.
8. **Donar figuetes** (la pilota) Descriure una trajectòria alta i recta, llançada amb poca potència.
9. **Donar millor mitger** (a l'adversari) Concedir-li, un jugador que es considera superior, la possibilitat de triar millor mitger per a igualar la partida.
10. **Donar millor parella** (a l'adversari) Concedir-li, el rest, la possibilitat de triar un mitger millor per a igualar la partida.

11. **Donar pena** (una forma determinada de colpejar la pilota) Produir dificultats a causa de la imperícia que es té a l'hora d'executar-la o per estar lesionat o molt cansat.

12. **Donar plantada** (la pilota) Tornar-la de manera que és fàcil de jugar per la poca velocitat que porta i el bot alt que efectua.

13. **Donar tercer** Considerar-se superior a un altre jugador o equip, raó per la qual un pilotari es creu en condicions de poder jugar en una parella contra un trio.

14. **Donar unes passes** (a l'adversari) Oferir-li l'avantatge d'efectuar el traure des d'unes passes més prop de la línia de falta.

DOS

1. **A dos** Empat a dos.

2. **Dos parets**. Jugada utilitzada en les modalitats de frontó valencià i frare, o en les especialitats de joc indirecte en pilota basca, en la qual la pilota és colpejada primer cap la paret esquerra perquè posteriorment colpege el frontis i d'aquesta manera es compliqui la seva devolució.

DRETÀ-ANA/DRETER-A Que té tendència natural (un jugador) a utilitzar la mà dreta per a colpejar la pilota

E

EFECTE Moviment giratori que adquirix la pilota quan es colpeja d'una manera determinada o quan pica contra alguna paret del trinquet o del carrer.

EIXIDA

1. En la modalitat del frare, treta.

2. Joc practicat al Genovés, en què un grup de jugadors colpegen la pilota contra la paret fins que només en queda un que no ha fallat la tornada de cap pilota.

EIXIDOR En la modalitat del frare, línia de traure.

EIXIR

1. Sorgir o aparèixer.

2. **Eixir de cinc** (o **de deu**, o **de quinze**, etc.) Iniciar una partida amb un joc o dos en el marcador per a cada equip, perquè no resulte d'una duració excessiva.

3. **Eixir escopida** (una pilota) Rebotar en el frontó o en el tamborí amb força, arran de terra i sense botar.

4. **Eixir-se'n** (un postor) Travessar en contra d'una aposta anterior per a contrarestar les pèrdues d'un marcador que es preveu desfavorable a la primera postura.

5. **Eixir-se'n de la corda** (o **de baix la corda**) (el punter o el mitger) Endarrerir la seua posició, en el moment de la ferida, des de la corda cap al blau corresponent, amb l'objectiu de tornar la feta de dau del contrari.

EIXUGAR Deixar, l'artesà piloter, que perda l'aigua (una pilota), introduintla en serradura durant un període aproximat de tres mesos.

ELEGANT Que és (un jugador) net i molt acurat en el joc.

ELIMINAR Excloure (un jugador o un equip) de continuar participant en una competició.

ELIMINATORI Que servix per a eliminar els participants en una competició.

ELIMINATÒRIA Sèrie que es disputa entre els jugadors o els equips millor classificats en una competició, i que servix per a determinar els que passaran a una sèrie següent.

ELLA Estar en ella (un jugador) Seguir la trajectòria de la pilota amb molta atenció per a colpejar-la en el moment més oportú.

EMBOLICAR Cobrir totalment (el nucli de les pilotes de badana, tec i drap) envoltant-lo amb llana i fil.

EMPALMAR Colpejar (la pilota) tal com ve, sense deixar que bote en terra.

EMPARELLAR Preparar (un trinqueter o l'empresa) la formació dels equips en la programació de les partides.

EMPAT

1. Acció o efecte d'empatar.

2. **Empat a dos** Empat que es produïx quan els dos equips han guanyat dos quinze en el mateix joc i es troben a dos punts de guanyar-lo.

EMPATAR Obtindre, dos o més contrincants, el mateix nombre de punts (en un joc, en una partida, en una competició).

EMPOMAR Agafar al vol (la pilota) i retindre-la en la mà.

EMPONAR-SE Aponar-se. Ajocar-se per a presenciar una partida (el marxador, el feridor o un aficionat) mentre la pilota està en joc.

EMPRESA Societat mercantil que administra el funcionament d'un trinquet.

EMPRESARI-ÀRIA Trinqueter -a. Encarregat de gestionar un trinquet, d'organitzar les partides i de creuar les travesses.

ENCABOTAR. Entropessar una pilota en algun balcó o objecte enganxat a la paret quan anava ben llançada.

ENCAIX. Juntes del sòl del trinquet amb l'escala o la paret.

ENCALAR. Llançar una pilota a un lloc d'on és fàcil de recobrar, com una teulada o un balcó al carrer, o a la galeria, si es juga al trinquet.

ENCALLAR Quedar-se detinguda (una pilota) a causa d'un obstacle que trava el seu moviment.

ENCAMPANAR En la modalitat de raspall, poar.

1. Alçar (una pilota baixa) d'un colp de palma.

2. Colpejar (la pilota) davall mateix de la corda, de manera que, amb una lleu paràbola, caiga al costat de la corda.

ENCARAR-SE

1. Preparar-se (un jugador) per a colpejar la pilota en una direcció determinada.

2. **Encarar-se a les galeries** (o **encarar-se dalt**) (un jugador) Prepararse per a llançar la pilota dalt de les galeries o a la llotgeta per a rematar un quinze.

ENCERTAR

1. Fer anar (un tir, un colp, etc.) al punt just on el jugador el vol dirigir.

2. Tocar (a algú o alguna cosa) per mitjà de l'impacte d'una pilota durant una partida.

ENCETAR Fer botar (una pilota) per primera vegada.

ENDARRERIR En frontó, llançar (la pilota) amb força a fi que, una vegada haja tocat el frontis, isca projectada cap als quadros posteriors.

ENFAIXAR Faixar. Posar (a un jugador) la faixa i les proteccions de les mans per a eixir a jugar.

ENGANXADA En la modalitat de raspall, acció de raspar la pilota amb la intenció d'encalar-

la en la llotgeta o en la galeria.

ENGANXAR-SE Quedar-se (la pilota) penjada dels fils d'aram, del sostre del trinquet, etc.

ENGANYAR Fer creure (a l'adversari) que es vol fer una jugada diferent de la que en realitat es pensa executar.

ENLLOSAT Paviment fet de lloses.

ENROTLLAR-SE

1. Preparar-se les mans (un jugador) per al joc.

2. Adquirir (la pilota) un moviment rotatori sobre el seu eix, de manera que pren uns efectes imprevisibles quan bota i, per tant, confon el jugador.

ENTRADA

1. Conjunt de persones que assistixen al trinquet a presenciar una partida.

2. Benefici obtingut de la venda dels bitllets per a accedir al trinquet.

3. Bitllet que dóna dret a entrar al trinquet.

4. Acció de colpejar la pilota eixint al seu encontre.

5. **Fer l'entrada de la murta** (algú) Expressió irònica amb què els espectadors fan referència a un jugador que fa una entrada en fals.

ENTRAR

1. Efectuar una entrada per a colpejar la pilota en comptes d'esperar-la o de fer unes passes arrere.

2. **Entrar a l'aire** Colpejar la pilota abans d'arribar al rebot.

3. **Entrar diners** Generar-se travesses importants que poden canviar el rumb de la partida.

ENTREGAR-SE Posar (un jugador) la partida en mans de l'adversari a causa del cansament o del desànim.

ENTRENADOR-A. Persona que es dedica a l'entrenament o la preparació dels pilotaris.

ENTRENAMENT Conjunt de pràctiques físiques i psíquiques destinades a preparar un pilotari perquè obtinga el màxim rendiment possible en les partides.

EQUIP Conjunt de jugadors que, de manera organitzada, competixen en defensa d'un mateix interès, d'un club, d'un municipi, etc.

EQUIPAMENT Conjunt de peces de vestir que identifiquen un jugador o un equip.

ERRAR

1. Colpejar (una pilota) de manera equivocada.

2. Equivocar-se en l'estratègia d'una partida.

ERRO Execució defectuosa d'una jugada o d'un colp.

ESCABUSSAR. Colpejar (la pilota) de manera que, quan toque terra, ja no s'eleva a penes i el jugador contrari tinga dificultats per a tornar-la.

ESCALA.

1. En el trinquet graderia situada a l'esquerra del dau, de quatre graons, el primer dels quals és més alt que els restants, que té una alçària mitjana entre els diferents trinquets del país de 2,29 m. i una amplària de 2,71 m. i un desnivell d'un 5,58 per cent cap a les lloses per a assegurar la caiguda d'escala, on s'asseuen els aficionats i que, a l'efecte de joc, es considera aire.

2. En la modalitat de galotxes, graderia de cinc escalons situada darrere del frontó de dalt.

3. Conjunt d'espectadors situats en l'escala.

4. **Caure de l'escala** (una pilota) Descendir per l'escala lateral des del primer escaló fins a terra.

5. **Córrer l'escala** (la pilota) Rodar per l'escala.

6. **Deixar caure damunt l'escala** (la pilota) Jugar-la a l'escala, calculadament, perquè caiga abans d'arribar als caps i l'adversari tinga dificultats per a tornar-la.

7. **Deixar neta tota l'escala** (un jugador) Fer perdre els diners apostats per la majoria d'espectadors, que han travessat en contra de la postura d'un padrí o d'un postor important, a causa d'una actuació insatisfactòria en una partida teòricament fàcil.

8. **Escala i corda** Modalitat de pilota valenciana que es juga en un trinquet generalment a 12 jocs o 60 tants. Un cop posada en joc la pilota, el desenvolupament de la partida consisteix a retornar-la per sobre de la corda central que delimita el terreny de cada equip. Això s'ha de fer de volea o al primer bot fins a forçar l'error del contrari. Aquesta modalitat, antigament coneguda com escala i corda, comença a partir del traure (conferida en el cas de l'escala i corda) que es realitza des de la meitat del trinquet a una distància de 50 a 80 cm de l'escala, botant la pilota en la pista en el lloc senyalat per a això, generalment per mitjà d'una llosa de forma circular, que s'anomena pedra. Al primer salt de la pilota, es llança cap al dau, però la pilota ha de donar primer a la paret lateral per sobre d'una marca, a una alçada respecte de l'escala de 1'5 m, i ha de caure necessàriament dins el dau. El jugador contrari, situat dins del dau, pot jugar la pilota a l'aire o després que la pilota boti al dau, i ha de passar per sobre de la corda, llançant-la cap a la part contrària. Al seu torn, el bàndol contrari ha de tornar la pilota també per sobre de la corda i es continua així el joc prescindint ja del dau fins que un dels dos bàndols arriba més tard del segon bot o no aconsegueix restar la pilota per sobre de la corda central. Si la pilota de servei cau fora del dau, al

primer bot, és falta. L'acció de treure al trinquet en aquesta modalitat es denomina interferir. L'escala i el tamborí no es consideren com a sòl, sinó com a aire, pel que no s'expliquen els bots que sobre ells pugui donar la pilota. La pilota que pega a la corda, encara que passi per sobre d'ella, és falta per al jugador que la llança. Quan la pilota va a alguna de les galeries col·locades als extrems del trinquet, entrant en la línia que formarien les prolongacions de les parets laterals, i no cau, es compta el quinze a favor del bàndol del jugador que l'ha llançat. Si la pilota cau, es continua el joc com si hagués donat a la paret. Si la pilota entra a les galeries per fora de les línies que formarien la prolongació de les parets laterals, i no cau, es compta el quinze en contra del bàndol del jugador que l'ha llançat. Però si cau, segueix el joc. Si la pilota queda a la galeria lateral és falta i s'apunta el quinze com en el cas anterior. Si la pilota entra a la galeria lateral i cau a l'altre costat de la corda, segueix el joc, però si cau al costat del jugador que l'ha llançat, és dolenta. Quan un dels dos bàndols fa un joc, canvien de col·locació, passant a treure el bàndol que cap al dau. Si la pilota pega a algun espectador col·locat en l'escala, entre la corda i el frontó, la pilota continua en joc i necessàriament ha de caure en l'escala, per a això té aquesta la inclinació necessària. El públic pot col·locar a l'escala a la part oposada al dau, deixant un espai de 2 m. en la part de la corda i altres 2 m. a la part del frontó lliure. Si la pilota pega en qualsevol part del cos del jugador que no siguin les mans, serà dolenta, encara que la llanci per sobre de la corda. Sota la corda pot col·locar públic en espai que no molesti el normal desenvolupament del joc. Si la pilota, després de passar per sobre de la corda, caigués on aquest el públic i no pogués jugar el bàndol contrari, s'apunta el quinze a favor de qui l'ha llançat. El pilotari d'aquesta modalitat ha de fer gala d'una depurada tècnica així com d'una àmplia varietat de recursos. Per bon nombre d'aficionats està considerada per la seva plasticitat i bellesa com la modalitat reina de la pilota valenciana, juntament amb el raspall. Per aquest motiu, es tracta de l'especialitat que compta amb una major nòmina de jugadors professionals. Històricament es considera aquesta modalitat com una derivació de l'antic jeu de paume que es practicava a França des de mitjan segle XVI i que també va servir, a finals del XIX per a la creació del tennis modern. Durant molt temps es va creure que aquesta modalitat es devia a la iniciativa del mític jugador "El Nel de Murla" i fins i tot es va arribar a celebrar el seu primer centenari el 2002 al trinquet Pelayo. No obstant això, nombroses cites preses del diari El Mercantil Valenciano, demostren que aquesta modalitat ja era practicada amb anterioritat a 1902.

9. **Pujar l'escala** Situar-se dalt de l'escala del trinquet per a jugar una pilota abans que caiga a les lloses.

10. **Tindre una escala forta** Tindre un bon dau.

ESCALETER. Jugador que ocupa la posició del terreny de joc més endarrerida en un trinquet en la modalitat d'escala i corda. Aquesta veu està caient en desús a favor de l'accepció resta.

ESCALÓ Pla que forma part d'un tram d'escala, on poden assentarse els espectadors i que participa, junt amb el conjunt de l'escala, en la dinàmica del joc de pilota.

ESCLAFIT

1. Soroll sec que produïx la pilota quan la mà del jugador la colpeja.
2. Colp violent assestat a la pilota.
3. **Pegar un esclafit** (el trinquet) Estar molt ple, de gom a gom.

ESCOLA DE PILOTA Lloc on un monitor ensenya als xiquets i als adolescents les tècniques i els recursos d'este joc.

ESCOMBRAR. En les modalitats de raspall o escala i corda, jugador que ocupa la posició més endarrerida del terreny de joc i que destaca pel seu ponderi físic.

ESMARRA-SE Marrar. Fallar (una pilota).

ESMUNYIR-SE Passar esvarant (la pilota) sobre una llosa banyada i descriure, per este motiu, una trajectòria inesperada.

ESPARADRAP Tira de tela, impregnada per una cara d'una substància adherent, que els pilotaris usen per a fixar-se les proteccions a les mans.

ESPARTENYA DE CARETA Calcer típic valencià de sola d'espart, lligat amb vetes a la cama, que s'utilitzava antigament en el joc de pilota.

ESPATLLAR-SE Lesionar-se. Sovint, el jugador s'espatlla la mà a causa dels colps de pilota.

ESPECTADOR-A Persona que assistix a presenciar una partida de pilota.

ESPERAR Estar, un jugador, preparat, concentrat i falcat, per a rebre (la pilota) que ha de tornar.

ESPITJAR Jugar de volea (la pilota), un jugador desmancat, de manera que no li pot imprimir molta potència.

ESPOLSAR

1. jugar (la pilota) amb molta potència.

2. Llevar-se de damunt (la pilota).

ESPÒNSOR Patrocinador. Que patrocina (una persona o una casa comercial) una competició esportiva, un club o un pilotari.

ESPORT Activitat física individual o col·lectiva, realitzada per plaer o com a competició, i subjecta a determinades regles.

ESPORTISTA Que practica un esport o més.

ESPORTIU-IVA De l'esport o que hi té relació. .

ESPORTIVITAT Comportament correcte i generós que es considera propi d'un bon esportista.

ESQUERRÀ-ANA/ESQUERRER Que té tendència natural (un jugador) a utilitzar la mà esquerra per a colpejar la pilota.

esquerra

1. Mà esquerra.

2. **No tindre esquerra** Tindre molt poca potència o habilitat en la mà esquerra.

3. **Qui juga amb l'esquerra, paga amb la dreta** Expressió del joc que avisa de les dificultats que es deriven de no colpejar la pilota amb la mà forta.

ESQUERRADA Colp pegat a la pilota amb la mà esquerra.

ESQUINÇ Torciment o distensió violenta d'una articulació sense luxació.

ESTACAR Col·locar (la pilota) en un lloc difícil del terreny de joc amb un colp potent.

ESTIC! Expressió amb què un jugador indica al company que està preparat per a restar la pilota.

ESTIRAMENT Acció o efecte d'estirar-se.

ESTIRAR-SE Allargar o estendre amb força el cos per a desentumir els músculs i preparar-se per a realitzar una activitat esportiva.

ESTRENA Propina. Gratificació en diners que els travessadors guanyadors solen donar als jugadors, bé com a reclam, bé com a premi per haver guanyat.

F

FAIXA.

Peça de roba molt més llarga que ampla que es cenyeixen els jugadors a la cintura i que serveix per a diferenciar els equips pel seu color, roig o blau, que destaca sobre el blanc complet de la indumentària.

FAIXAR-SE. En pilota valenciana, cenyir la faixa així com les proteccions a les mans.

FALCAR-SE Afermar-se (un jugador) de manera que puga colpejar la pilota en una posició òptima.

FALTA

1. Pilota jugada amb infracció de les regles del joc. Falta del dau. Falta de la corda.

2. **Falta de darrere** En algunes modalitats del joc de pilota, com ara a curtes o a galotxa tradicional, ratlla marcada en terra que delimita per darrere el quadro on s'ha

d'introduir la pilota en la ferida o el traure.

3. **Falta de llarg** En algunes modalitats de carrer, infracció que consistix a llançar la pilota del traure fora, per darrere del quadro o dau.

4. **Mitja falta** En la modalitat de frontó, infracció d'una de les regles del joc quan es passa la línia de falta al traure, per a començar el punt.

FARCIMENT/FARCIT Matèria amb què s'omplin les pilotes.

FARTERA Jugador que no deixa jugar els altres components de l'equip per l'afany de fer-ho tot.

FEDERACIÓ.

1. Organisme que agrupa els equips participants d'una mateixa modalitat esportiva i que té per missió organitzar les competicions i fixar-ne les normes del joc, així com promoure'n la pràctica.

2. Entitat encarregada de la promoció, l'organització i el control del joc de la pilota valenciana en totes les seues modalitats. En aquest cas la Federació de Pilota Valenciana.

FEDERAT-ADA Que és membre d'una federació.

FEDERATIU-IVA

1. De la federació o que hi té relació. Reglament federatiu

2. Membre dirigent d'una federació esportiva.

FER

1. Efectuar o realitzar (una jugada determinada).

2. Ferir o traure.

3. Organitzar una partida.

4. Guanyar.

5. **A fer i passar** (o **restar**) En la modalitat d'escala i corda, fer el dau i passar la pilota per dalt corda.

6. **Fer anar** (la pilota) Tindre la qualitat de llançar-la lluny i amb gran potència.

7. **Fer botar** (la pilota) Punxonar-la en la feta de dau, buscant els peus del contrari a fi de dificultar-li el rest.

8. **Fer el ratolí** (un pilotari veterà) Jugar amb picardia.

9. **Fer els caps** En el trinquet, jugar les pilotes llançades pel contrari després de rebotar en el frontó.

10. **Fer entrar** (un jugador) Provocar, per la seua amistat personal o vàlua esportiva, que alguns postors importants participen en les travesses.

11. **Fer fallanca** Fer un intent de colpejar la pilota i fallar.

12. **Fer figa** (un jugador) Fallar la pilota.

13. **Fer la galotxa** En la modalitat de galotxa, jugar la pilota de volea des de dins del dau o quadro per a respondre a la ferida de l'adversari.

14. **Fer la mola** En la modalitat de pilota grossa, jugar la pilota ferida per l'adversari, la qual ha de botar sobre la base superior de la mola després de picar en la muralla.

15. **Fer la perxa** En les modalitats de perxa, jugar la pilota de la ferida a l'aire.

16. **Fer l'escala** En la modalitat d'escala i corda, jugar la pilota des de dins del dau on ha de caure en ser ferida.

17. **Fer-li-la sabatera** (o **sabata**) Guanyar una partida sense que l'equip contrari faça cap joc.

18. **Ferse mal** Lesionar-se.

19. **Fer un marro** (la pilota) Trencar. Canviar (la pilota) de trajectòria brusquement després

d'entropessar amb algun objecte, especialment amb el cantó de l'escala.

FERIDA. Acció i efecte de ferir. Primera jugada que es produïx en totes les modalitats en què

es ferix i no es trau, com per exemple en escala i corda, galotxa, etc.

FERIDOR. En les modalitats d'escala i corda, galotxa i perxa persona que efectua la jugada de la treteta. El seu objectiu és col·locar la pilota-després de superar una línia al trinquet o una senyal (pal, branca, corda ...) en les modalitats de carrer - dins d'un petit espai habilitat a aquest efecte denominat dau de manera que resulti difícil la seva devolució per part del jugador que actua en la resta. Segons les condicions que s'acordin per a cada partida, el feridor realitzarà exclusivament aquesta funció o bé també actuarà de punter. En cap cas participarà en el desenvolupament de la partida quan es tracti d'una confrontació individual. Vocable que prové del valencià antic "interferir" que significava treure.

FERIR.

1. Treure amb habilitat. Posar la pilota en joc, en les modalitats de carrer on no es trau o al trinquet amb escala i corda, impulsant-la amb destresa i no amb força i sempre amb l'obligació de col·locar-la dins del dau, tenint present que, al trinquet, després de botar la pilota contra la pedra, l'haurà d'enviar contra la muralla que té a la dreta de tal forma que hi pique per dalt la ratlla de la ferida.

2. **Ferir a bot** Ferir per darrere.

3. **Ferir a colp** Ferir procurant que la pilota toque el frontó abans de botar al dau.

4. **Ferir a curtes** (o **mollet**, o **per davant**) Ferir amb molt poca força, de manera que la pilota no arribe al rebot i dificulte la feta de dau.

5. **Ferir a la primera llosa** Ferir curt, de manera que l'escaleter es veu obligat a fer el dau per davant, acatxat i amb l'esquerra.

6. **Ferir a llargues** Ferir fort de manera que o es comet falta o resulta un rebot favorable a qui fa el dau.

7. **Ferir de bot** En la modalitat d'escala i corda, ferir colpejant de palma la pilota després de fer-la botar en la pedra.

8. **Ferir de bracet** Ferir botant-se la pilota sobre l'avantbraç.

9. **Ferir** (o **fer**) i **assentarse** Realitzar el traure i no participar en la resta del joc.

10. **Ferir i fer-se arrere** Ferir i tornar ràpidament a ocupar la posició de punter.

11. **Ferir moll** (o **mollet**) Ferir de manera suau amb la finalitat de buscar les deficiències del rest.

12. **Ferir per darrere** Ferir intentant que la pilota caiga en la part més endarrerida possible del dau abans de ser jugada per l'escaleter, de manera que pegue en el rebot o en el tamborí.

13. **No ferir mata** Expressió amb què s'indica que no tindre una bona ferida sol influir molt negativament en el resultat del joc.

FICAR

1. Col·locar (una pilota).

2. **Ficar-se baix d'ella** (el punter) Esperar la feta de dau a la volea.

FIGA Tindre com una figa (una pilota) Rebre-la de manera que el jugador pot rematar el quinze fàcilment.

FIGURA Pilotari que destaca per les seues grans aptituds per al joc.

FIL Sense tocar fils Pel centre del carrer o del trinquet sense entropessar amb cap obstacle.

FINAL Partida en què s'enfronten els pilotaris o els equips classificats en les semifinals, i en la qual es decidix el guanyador d'una competició.

FINALISTA Que arriba (un jugador o un equip) a una final.

FIRA Competició organitzada pels trinqueters durant la celebració d'unes festes.

FISIOTERAPEUTA Especialista en fisioteràpia.

FISIOTERÀPIA Tècnica curativa basada en l'ús de mitjans naturals, com l'aire, l'aigua, l'electricitat, les radiacions, el fred i la calor, o bé mecànics, com els massatges i la gimnàstica.

FITXA Document acreditatiu de pertinença a una federació o a un club, que faculta per a poder competir.

FITXATGE

1. Acció o efecte de fitxar.
2. Quantitat que es paga per fitxar un jugador.

FITXAR

1. Contractar, una entitat esportiva, els servicis (d'un jugador o un tècnic esportiu).
2. Comprometre's (una persona) a exercir una activitat en una entitat esportiva.

FONDEJAR Jugar (la pilota) llarga i amb profunditat.

FORA!

1. Expressió amb què un jugador indica a l'altre que li deixi lliure la canxa perquè té la intenció de restar o perquè veu que la pilota no serà bona.
2. Falta que es produïx quan la pilota sobrepassa la línia que delimita el camp de joc.

FORASTER-A Que no és (un jugador o un equip) de la localitat on es juga.

FORAT Caixó. Cavitat que hi ha en cadascun dels quatre angles que formen les parets laterals amb els frontons en la modalitat de galotxes, on els jugadors intenten introduir la pilota per a aconseguir ràpidament un quinze.

FORMA

1. Condició física amb vista a la pràctica esportiva.
2. **Estar en forma** Tindre les condicions físiques adequades per a la pràctica esportiva.

FORNADA Promoció de jugadors.

FRARE.

1. Bisell vertical que serveix per matar l'angle del frontó amb cadascuna de les parets laterals i que acaba en punta. La seva finalitat és complicar la devolució de la pilota que ha colpejat en aquest lloc ja que la pilota que torna del frare adquireix efecte i adreces estranyes.

2. Modalitat de la pilota valenciana que es practicava en comarques del nord del País Valencià (Baix Maestrat, Alt Maestrat i Els Ports) i al sud de Catalunya (Ulldecona i Alcanar). En l'actualitat aquesta modalitat es conserva a la localitat de Traiguera (Baix Maestrat). El recinte en què es juga és rectangular mesurant 30 metres de llarg per 8 d'ample i la pilota pot colpejar en les 4 parets. La numeració és a tants (generalment 32) i es juga amb pilota de badana. L'origen d'aquesta modalitat es situa a Iparralde (País Basc Frances) on acudien a treballar en tasques agrícoles jornalers del nord de les comarques del Nord de Castelló. Aquesta modalitat té una gran semblança amb la modalitat de pilota basca que es juga en trinquet. La època daurada d'aquesta modalitat es situa a finals del segle XIX i principis del segle XX fins a la Guerra Civil. Donades les reduïdes dimensions del local on es juga, i el fet de no haver de recórrer a proteccions fan d'aquesta modalitat, una atractiva disciplina de cara al futur de la pilota valenciana.

FRIS Gravat ceràmic que escenifica un joc de pilota en l'època grega, i que s'entrega com a màxim guardó en certs campionats.

FRONTIS. A la modalitats de frontó valencià i frare, paret frontal de 10 metres d'amplitud i 11 d'alçada-en les mesures homologades per la Federació de Pilota Valenciana-contra la qual necessàriament ha de colpejar la pilota, sempre per sobre de la xapa que delimita el rectangle de joc valgut.

FRONTÓ.

1 Modalitat de pilota valenciana, que es juga amb una pilota anomenada de tecno que pesa uns 50 grams i que s'ha de colpejar contra una paret situada enfront dels jugadors i per sobre d'una xapa situada a 0,90 m del terra. La forma d'explicar difereix pel que fa a les normes que regeixen en altres modalitats com el raspall o la galotxa, i s'ha generalitzat el tempteig a punts en partides que arriben a 32 o 41 punts.

- 2 Edifici on es juga a paret, en forma rectangular mesurant 25 metres de llarg per 10 d'ample, amb una paret lateral esquerra que també s'usa com a part del terreny de joc. En aquesta mateixa pista també es juga a frontennis.³ Al trinquet, es diuen frontons a les dues parets que tanquen aquest recinte perpendicularment als seus eixos longitudinals, al dau i en el rebot. La pilota que dóna o rebota en un d'aquests frontons es considera aire i per tant pot jugar-se de nou, després de botar una altra vegada sobre les lloses de la pista. Per regla general, en cada un dels frontons sol existir una porta, la de la part del dau serveix d'accés al públic que s'asseu sota la corda i en l'escala i està oberta durant tot el partit, i la pilota que penetra per ella és quinze de qui la jugà; altra porta, més petita, que es troba a la part de la resta, sol servir d'accés als vestuaris i ha de romandre tancada mentre es juga.
3. Mur d'uns quatre metres d'alçària que es correspon amb els dos costats més estrets del rectangle del trinquet.
4. **Frontó del dau** Frontó del trinquet de la part del dau, damunt del qual es troba la galeria del dau.
5. **Frontó del rest** Frontó del trinquet de la part del rest, damunt del qual, si n'hi ha, es troba la galeria del rest.
6. **Frontó valencià** Frontó.
- FUGIR** Allunyar-se (un jugador) ràpidament de la trajectòria de la pilota per no haver de jugar-la.
- FUIG!** Expressió que un jugador adreça a un company d'equip per a indicar-li que vol jugar una pilota perquè es troba en millors condicions per a fer-ho.
- FURGADA** Colp pegat a la pilota de manera violenta i amb molta força.

G

GALERIA.

- 1 Graderia situat a les dues extremitats d'un trinquet, per sobre dels frontons, on habitualment s'asseu el públic. Cal distingir entre la galeria del dau i la del resto.
- a. **Galeria del dau** Galeria situada sobre el frontó de la part del dau.
- b. **Galeria del rest** Galeria situada sobre el frontó de la part del rest.
- 2 Passadís normalment cobert que corre al llarg de la muralla situada a sobre de l'escala en un trinquet. Freqüentment rep la denominació de **galeria llarga o lateral**. Cal apuntar que tota pilota que toca la galeria i posteriorment torni al terreny de joc és considerada apta per a la continuació del joc. Aquesta norma s'explica tenint en compte que en qualsevol modalitat del joc al carrer tota pilota que cau de la teulada fa joc.
- GALL/GALLÓ.** Es diu de cada un dels vuit triangles de la pell del bescoll del bou o de la vaca que componen la genuïna pilota de vaqueta. Cada un d'aquests gallons serà cosit artesanalment pels piloters per donar forma i consistència a la futura pilota. S'utilitza col·loquialment l'expressió tindre el cor partit en huit gallons per designar els enamorats de la pilota valenciana.
- GALOTXA.**
1. Branca petita que antigament marcava el punt per dalt el qual s'havia de passar la pilota en l'acte de la ferida en la modalitat de galotxa.
2. Modalitat tradicional del joc de pilota al carrer en la qual, en el moment de la ferida, la pilota havia de ser llançada per dalt la galotxa, per a després caure al dau i ser jugada per qui fa la galotxa o el bot i que, a partir d'aquest moment, es jugava seguint les mateixes regles del joc de llargues.
3. Modalitat moderna del joc de pilota al carrer en la qual es col·loca una corda, de part a part, a una altura d'1,60 m. que divideix el terreny de joc en dues parts iguals, i a una distància de 12 m. de la qual es penja una altra, a una altura aproximadament de 2,70 m., la qual només es tindrà en compte a l'hora de la ferida que es realitza des del centre del terreny de joc, de manera que la pilota passe per damunt la corda de galotxa per a després caure al dau i ser colpejada al bot o a volea i que, a partir

d'aquest moment, es regeix per les mateixes regles que la modalitat del trinquet amb escala i per dalt corda, de tal manera que la pilota sempre haurà de passar per dalt la corda de falta.

3. **Tndre molta galotxa** (un jugador) Dominar molt bé esta modalitat de joc.

GALOTXER.

1 Jugador o entusiasta de la modalitat de galotxa.

2 Jugador que, en la modalitat de galotxa, juga de volea la primera pilota des del dau.

GALOTXES/GALOTXETES

1. Edifici rectangular tancat on es practica la modalitat de les galotxes de Monòver, de 20 m. de llargària i 3,50 m. d'amplària, que no té escala lateral com el trinquet i sí, però, corda central, penjada a les parets laterals a una altura d'1,20 m. encara que al centre només assoleix una altura de 0,95 m., sota la qual es situa el quadre per a ferir, i que té la seua principal característica en els caixons que es troben als quatre angles que formen les muralles laterals amb els frontons, on els jugadors intentaran d'introduir la pilota per tal d'aconseguir ràpidament el quinze.

2. Modalitat de joc practicat a les localitats de Monòver i El Pinós a les Valls del Vinalopó, amb una pilota feta de borra, llana o fil i vetes cosides o cinta adhesiva, més grossa que la de vaqueta, i que es juga, com en la modalitat amb escala i corda, passant la pilota per dalt la corda central, al primer bot, dins un trinquet de dimensions reduïdes en partides que tenen una duració de dotze jocs, els quals tenen el valor d'un sol punt i no de cinc, amb la peculiaritat que, en les partides per parelles, el traure sempre es realitza de palma des de la banqueta situada a la vora de la corda i amb els peus dins un quadre que hi ha adossat, i ha de col·locar-se dins el quadre de falta, prop de l'escala i que té com a característica principal l'existència dels caixons, als quatre angles del terreny de joc, on els jugadors intenten d'introduir la pilota per a aconseguir més ràpidament el quinze.

GALTADA Colp potent de manró.

GANXO. Gest tècnic de la pilota valenciana, en especial de les modalitats del raspall i frontó en el qual el pilotari colpeja la pilota sense que hagi botat prèviament, estenent el braç horitzontalment i descrivint un semicercle de enrere cap endavant. Normalment es tracta d'una acció tàctica defensiva.

GARROTADA Colp pegat a la pilota amb molta potència.

GENT 1. Públic en general.

2. **Ser gent en el rebot** (o **en el dau**, o **baix corda**) Ser molt bo en estes jugades o estar col·locat en eixes posicions.

GIRAR

1. Creuar (la pilota) generalment amb la intenció de buscar la careta i, en algunes ocasions, la part baixa de la muralla.

2. Dirigir (la pilota) en el sentit contrari del que espera l'adversari.

GOSSA Conill. Última pilota d'una partida.

GOVANELLA De govarella Colpejant la pilota amb la monyica.

GRANERA Jugador d'escassa qualitat.

GRAÓ. Cadascuna de les quatre peces de l'escala del trinquet, d'una alçària aproximada de 0,33 m. excepte el primer, el frontal del qual s'anomena careta, que amida al voltant de 0,73 m.; d'una amplària aproximada de 0,60 m. excepte el quart, que ha de permetre seure-hi els espectadors i transitar-hi per la qual cosa amida al voltant de 0,90 m., i un pendent aproximat del 5,5 per cent per a assegurar la caiguda de la pilota.

GRAPADET Colp suau que es pega a la pilota per a enviar-la a l'escala.

GUANT.

1. Peça característica, normalment de pell de xai, que serveix per protegir el palmell de la mà. Es col·loca per sobre de les proteccions: planxetes, tessamoll, cartes, esparadrap, afin de subjectar-les. Existeixen diversos tipus de guants en les diferents modalitats de jocs de pilota a mà amb idèntica finalitat.

2. **Llevar els guants** (a algú) Impedir-li participar en les partides jugades en un

trinquet o en un carrer determinats per haver tingut una actuació inadequada o per haver fet la pala en alguna partida.

3. **Lligar-se els guants** (un jugador) Començar la carrera esportiva.

4. **Lliga't els guants!** Expressió que indica l'acceptació de les condicions d'un desafiament i de la seua disputa immediata.

5. **Penjar els guants** (un jugador, especialment un professional). Retirar-se de l'esport de competició.

GUANYAR

1. Obtindre una victòria (en un quinze, un joc o una partida).

2. Vèncer (un adversari).

3. **Guanyar per baix cama** (a algú) Guanyar-li fàcilment i de manera aclaparadora.

4. **Guanyar seguit** Vèncer en una partida sense gran oposició tant en els jocs de ferir o de traure, segons les modalitats, com en els de restar.

5. **Guanyar sense deixar pintar** (l'adversari). Guanyar-li una partida per una gran diferència o sense haver-li deixat fer un quinze.

GUERRER-A Que és (un jugador) molt lluitador.

H

HISTORIAL Conjunt de mèrits i d'actuacions d'un club o d'un pilotari.

HOME BO. Persona que es designa com a jutge en el transcurs d'una partida de pilota valenciana, normalment en les partides que es juguen al carrer de caràcter aficionat, que fa gala d'una gran imparcialitat i les decisions són respectades per tots els contendents. A més sol cantar els gols de la partida i portar el templeig. En les partides de caràcter professional és el marxador qui fa de home bo tot i que es pot veure acompanyat per altres jutges que habitualment se situen a les extremitats del trinquet o del carrer que l'ajudaran en determinades jugades rigoroses. Amb tot, el públic continua tenint l'última paraula.

HOMOLOGAR Determinar que (una instal·lació esportiva, un material esportiu, etc.) complix els requisits establits oficialment

I

IGUALAR Arribar al mateix resultat aconseguit per un altre jugador o un altre equip en el transcurs d'una partida o d'una carrera esportiva.

IGUALS

1. Empatant a punts en el transcurs d'una partida.

2. Diferència en punts que un postor dóna a un altre per a fer una travessa sobre el resultat final de la partida.

IMBATIBLE Que no es pot vèncer.

IMPARABLE Que no es pot parar.

IMPULS

1. Força que fa avançar el braç per a dirigir la pilota al lloc desitjat.

2. **Prendre impuls** En les modalitats de llargues, palma i joc europeu, córrer per a fer el traure amb més força.

INDIVIDUAL Que es disputa (una partida) de manera que un jugador s'enfronta a un altre mà a mà.

INDIVIDUALISTA Que actua (un jugador) independentment, que no juga per a l'equip, sinó per al lluíment personal.

INTERCEPTAR Tallar la trajectòria (d'una pilota).

INTERCLUB Que enfronta (una competició) els jugadors o els equips de diverses entitats esportives.

INTERNACIONAL

1. Que compta (una competició) amb la participació de pilotaris de dos o més nacions.
2. Que representa o ha representat (un pilotari) el seu país en una competició contra altres països.

INTERPOBLES Que enfronta (una competició) els jugadors o els equips de diverses poblacions.

INVENCIBLE Que no es pot vèncer.

INVICTE-A Que no ha sigut vençut.

IRRESTABLE Que, per la seua dificultat, és impossible de restar.

J

JO! Expressió que un jugador adreça a un company d'equip per a indicar-li que vol jugar una pilota perquè es troba en millors condicions per a fer-ho.

JOC.

1. Sistema de puntuació dins d'una partida de pilota valenciana en el qual cada punt correspon unitàriament a un quinze. Tenim doncs 1 punt = quinze, dos punts = trenta, tres punts = val o quaranta, segons la comarca i finalment joc, sempre que s'obtingui una diferència mínima de 2 quinzes.
2. Competició física.
3. **Joc!** Expressió amb què un jugador demana una pilota a un company perquè li la deixe jugar, ja que considera que es troba en millors condicions per a fer-ho.
4. **Joc!**. Veu d'avís que fa el jugador que es prepara a posar la pilota en joc en un quinze.
5. Cadascun dels parcials d'una partida a què s'arriba quan un dels dos equips ha fet els quatre quinzes que li fan guanyar, amb una diferència de dos sobre el contrari.
6. **Joc!**. Expressió cantada pel marxador quan un dels dos equips ha guanyat un joc.
7. **Donar joc** Facilitar la participació dels altres jugadors.
8. **Entrar en joc** (un jugador) Intervindre en una partida.
9. **Fer el seu joc** (la pilota) Moure's lliurement després d'entropessar amb el públic o de trencar en un obstacle sense que siga considerada falta.
10. **Fer joc** Continuar la pilota amb possibilitat de ser jugada segons les regles del joc.
11. **Fer** (o **acabar**) **un joc** Guanyar-lo.
12. **Joc a l'alt** Modalitat d'escala i corda.
13. **Joc a l'alt amb escala i corda** Modalitat del joc de pilota que es juga en el trinquet, en què es comença ferint des de la pedra, situada davall de la corda, per a col·locar la pilota en el dau, i qui fa l'escala l'ha de llançar per damunt de la corda al camp contrari, al primer bot o al rebot i sempre per damunt de la corda, fins que un dels jugadors falle.
14. **Joc a lliures** Modalitat del joc de pilota que es juga en el trinquet, en què es fixa una xifra de puntuació amb la qual acaba la partida sense que tinga valor la puntuació que obtinga el contrari.
15. **Joc a números** Modalitat del joc de pilota a paret, en què s'adjudica un número a cadascun dels participants, cosa que permetrà que cada jugador, en el mateix moment de jugar la pilota, pronuncie el número de qui l'ha de tornar, el qual quedarà eliminat si no ho aconsegueix.
16. **Joc a terra** (o **per terra**) Modalitat de raspall.
17. **Joc al llarg** Modalitat de joc que es practica en terrenys oberts i amples, a mà, en què els jugadors es col·loquen enfrontats en dos camps i s'han de tornar la pilota.
18. **Joc al raconet** Joc al rebot.
19. **Joc començat**, o **acabat** o **pagat** Expressió que indica que les partides iniciades s'han de concloure, llevat d'una causa de força major, com per exemple que es faça de nit, comence a ploure o es lesione un jugador, i, en cas contrari, si un pilotari

abandona la partida ha de pagar el que s'ha travessat.

20. **Joc de pilota** Joc de pilota a mà.

21. **Joc directe** Agrupació bàsica de les diferents modalitats de pilota valenciana en les quals s'enfronten dos equips d'un o de diversos components des de camps oposats llançant-se la pilota directament i alternativament els uns contra els altres, intentant aconseguir que la falta es produïska en el camp contrari per a guanyar els punts. El raspall, la galotxa, les llargues i l'escala i corda són modalitats de joc directe.

22. **Joc europeu** Modalitat de pilota acceptada en el Campionat Mundial i jugada amb pilotes de goma pelada.

23. **Joc indirecte** Joc de pilota en què s'enfronten dos equips d'un o de diversos components que ocupen el mateix camp, llancen la pilota contra un mur, anomenat frontó,

que retorna la pilota perquè la jugue l'equip contrari al que l'ha llançada. El frontó és la modalitat valenciana del joc indirecte.

24. **Joc internacional** Modalitat acordada a fi d'organitzar competicions entre diversos països que tenen el joc a llargues com a origen de les seues modalitats de jocs de pilota.

25. **Joc lliure** Partida sense cap classe de prohibició.

26. **Joc març** Sistema especial de puntuació utilitzat en alguns llocs de la Marina, segons el qual un equip aconseguix un joc si guanya tres quinze seguits sense que el contrari en faça cap.

27. **Joc net** Part de la partida que s'ha aconseguit sense que el contrari guanye cap quinze. 27. **Joc, que la bade!** Expressió amb què un jugador demana entrar a una pilota per a pegar-li amb gran potència.

29. **Jocs de fer** Jocs en què un equip es troba en la part del dau o bé en el servici del traure.

30. **Jocs de pujar i baixar** Jocs de les modalitats de carrer en què s'utilitza el sistema de puntuació de pujar i baixar, i en què només es fa referència a la diferència de punts que un equip té sobre l'altre.

31. **Jocs de restar** Jocs en què un equip es troba en la part del rest.

32. **Posar en joc** (la pilota) Posar-la en acció per a iniciar una partida o per a reprendre-la. 33. **Prendre joc** Fer-se arrere el mitger per a jugar en millors condicions, o bé col·locar-se.

JORNAL Diners guanyats per un jugador en una partida, que generalment no estan estipulats prèviament, sinó que depenen en gran part de les travesses i del taquillatge.

JUGADA Acció d'un o més jugadors cada vegada que intervenen en el joc.

JUGADOR-A

1. Que practica el joc de pilota.

2. Que efectua travesses en el joc.

3. **Jugador aficionat** Persona que practica el joc de pilota sense tindre'l per ofici.

4. **Jugador curt** Jugador de poca potència que sol contrarestar esta limitació amb un major perfeccionament tècnic.

5. **Jugador de carrer** Jugador que practica les modalitats de pilota que es juguen en el carrer.

6. **Jugador de primera** Jugador d'una gran categoria professional.

7. **Jugador de primera partida** Jugador que participa assíduament en la primera partida d'aquells trinquets que en la seua programació n'ofereixen dos, la qual es considera de menys qualitat que la segona.

8. **Jugador de segona** Jugador de menor categoria professional.

9. **Jugador de segona partida** Jugador que participa assíduament en la segona partida

d'aquells trinquets que n'ofereixen dos, la qual es considera de més qualitat que la

primera. 10. **Jugador llarg** Jugador amb molta potència, capaç de llançar la pilota a gran distància.

JUGAR

1. Participar en una partida de pilota. Jugar de valent.
2. Colpejar (la pilota).
3. Travessar.
4. **Juga menys que ma germana!** Expressió amb què es manifesta que un jugador té poques aptituds per a practicar el joc, o que la seua actuació resulta molt insatisfactòria en una partida determinada.
5. **Jugar a jocs** Jugar seguint un sistema de puntuació en què cada joc val un sol punt en relació amb el còmput general de la partida, com és el cas de les galotxes, en què es juga a dotze jocs.
6. **Jugar a jocs vençuts** Jugar seguint el model de puntuació de pujar i baixar.
7. **Jugar a llargues i a curtes** Jugar sense interès per guanyar.
8. **Jugar a mà crua** Jugar amb les mans nues, sense cap protecció.
9. **Jugar a mitges mans** Jugar una partida sense esforçar-se quan el contrari és inferior o no hi ha travesses.
10. **Jugar a palmadeta** A Alcoi, jugar a pilota, especialment en el llenguatge infantil.
11. **Jugar a palmadetes** Jugar a pilota sense competir, bé per a distraure's o bé per a calfar-se.
12. **Jugar a l'aire** Colpejar la pilota abans d'arribar al rebot.
13. **Jugar a la defensiva** Defendre.
14. **Jugar a la pilota** (amb algú) Fer-lo anar d'una banda a l'altra del trinquet o del carrer on es juga, de manera desconsiderada i manifestant superioritat.
14. **Jugar a l'atac** Atacar.
16. **Jugar a pals** Jugar a la modalitat de raspall a pals.
17. **Jugar a peu parat** (el punter) Jugar esperant la feta de dau, sense moure's, perquè l'equip compta amb un feridor.
18. **Jugar a punts** Jugar d'acord amb la modalitat en què cada joc val cinc punts.
19. **Jugar a voleetes** (o **a voleres**) Jugar intercanviant volees de poca potència i fàcils de tornar.
20. **Jugar al bot** Colpejar la pilota després de tocar terra.
21. **Jugar al pacte** Jugar una partida segons les condicions fixades en el moment del pacte.
22. **Jugar al primer bot** Colpejar la pilota abans que toque terra per segona vegada.
23. **Jugar al segon bot** Colpejar la pilota després de tocar terra per segona vegada, fet que es considera falta en totes les modalitats de joc excepte en la de raspall.
24. **Jugar amb l'esquerra i de volea** (o **jugar amb l'esquerra i per baix cama**) (a algú) Expressió que indica la superioritat manifesta d'un jugador sobre un altre.
25. **Jugar anunciat** (un jugador) Participar en partides d'alt nivell esportiu.
26. **Jugar** (o **traure**) **arrimat** Jugar (o traure) la pilota de manera que vaja molt apegada a la muralla.
27. **Jugar baix l'escala** En la modalitat de raspall, tirar la pilota baix l'escala, apegada a la careta.
28. **Jugar bé els alts** (un jugador) Jugar bé els cops de volea i de bot de braç.
29. **Jugar col·locat** (un punter o un mitger) Jugar amb l'ajuda d'un feridor que ferix i s'assenta, cosa que li permet esperar la feta de dau a peu parat, sense moure's.
30. **Jugar darrere** En un equip, ocupar la posició de restador.
31. **Jugar davant** Ocupar la posició de punter o de mitger en un equip.
32. **Jugar de blanc** (un pilotari) Iniciar-se en el món professional.
33. **Jugar de bo** Jugar una pilota segons les regles del joc.
34. **Jugar de cara a la galeria** Jugar buscant el lluïment personal més que l'eficàcia de la jugada.
35. **Jugar de valent** (o **de calent**) Jugar amb molta intensitat i qualitat.

36. **Jugar el que no està escrit** Jugar de manera excepcional.
37. **Jugar els caps** En el trinquet, jugar les pilotes llançades pel contrari després de rebotar en el frontó.
38. **Jugar en iguals** (a algú) Disputar una partida en idèntiques condicions que el contrari.
39. **Jugar en pena** Jugar amb dificultat per falta de la col·locació adequada.
40. **Jugar engarrotat** Practicar el joc amb el braç encollit, de manera poregosa.
41. **Jugar lliure** Jugar amb la possibilitat d'utilitzar qualsevol colp i de llançar la pilota a les galeries, a les llotges, etc.
42. **Jugar obligat** (un rest) Jugar forçadament una pilota que ve molt ràpida o ben col·locada.
43. **Jugar per a quinze** Fer una jugada amb mèrits suficients per a guanyar un punt.
44. **Jugar per baix braç** Jugar per baix.
45. **Jugar per baix cama** Colpejar la pilota situant la mà per davall de la cama.
46. **Jugar per dalt braç** Colpejar la pilota per dalt del braç, amb el braç totalment estés.
47. **Jugar per damunt braç** Jugar per dalt.
48. **Jugar per davant** Jugar a l'aire.
49. **Jugar per dins del trinquet** (o **per dins**) Jugar la pilota sense poder encalar-la en les galeries o en les llotges, sinó tractant de finalitzar el quinze ajustant el colp a la corda.
50. **Jugar privat** (un pilotari) Jugar una partida sense la possibilitat de colpejar la pilota d'una manera determinada o de fer determinades jugades, perquè així s'ha acordat prèviament entre els jugadors i els travessadors amb la finalitat d'igualar la partida.
51. **Jugar solt** Jugar amb coratge i seguretat.
52. **Jugar-s'ho tot a una reballada** Apostar-ho tot a cara o creu.

JURAT

1. Jutge o àrbitre d'una partida de pilota. L'home bo sol ser, generalment, el jurat de la partida.
2. **Jurat de corda** Jurat que ha d'observar si la pilota passa per damunt o per davall de la corda, o bé si la toca.
3. **Jurat del dau** Jurat que ha d'observar si la pilota entra o no en el dau.

JUTGE Home bo. Persona que es designa com a jutge en el transcurs d'una partida de pilota valenciana, normalment en les partides que es juguen al carrer de caràcter aficionat, que fa gala d'una gran imparcialitat i les decisions són respectades per tots els contendents. A més sol cantar els gols de la partida i portar el tempteig. En les partides de caràcter professional és el marxador qui fa de home bo tot i que es pot veure acompanyat per altres jutges que habitualment se situen a les extremitats del trinquet o del carrer que l'ajudaran en determinades jugades rigoreses. Amb tot, el públic continua tenint l'última paraula.

L

LESIÓ Dany causat en un òrgan, que impedeix durant un temps l'activitat esportiva del jugador.

LESIONAR Causar una lesió.

LIDER Pilotari, equip o club que en el transcurs d'una competició encapçala la classificació.

LIDERAR Encapçalar la classificació d'una competició.

LÍNIA

1. Ratlla marcada en el sòl del carrer o del trinquet per a assenyalar els límits del terreny de joc o d'algunes de les seues parts.
2. **Línia de falta** En el carrer, ratlla que dividix el terreny de joc en dos parts, i que ha de traspasar la pilota del traure.
3. **Línia de falta** En la modalitat de raspall, línia que indica el límit abans del qual ha

de fer

el primer bot la treta.

4. **Línia de falta** En la modalitat de frontó, ratlla que marca d'on s'ha de passar la pilota del traure.

5. **Línia de parada** En el carrer, ratlla que marca on es pot situar la parada darrere de la línia de falta.

6. **Línia de traure** En les modalitats de carrer, línia que marca el lloc des d'on s'ha d'efectuar la jugada.

LLÀGRIMA Conill. Última pilota d'una partida.

LLANÇAMENT. Acció de llançar la pilota.

LLANÇAR Deixar anar amb fort impuls (la pilota) de manera que recórrega una distància en l'aire.

LLANUT-UDA Que té molta sort. **És un jugador molt llanut.**

LLARG-A

1. Que és (un jugador) molt viu, molt espavilat.

2. **De llarg a llarg** D'extrem a extrem.

3. **Saber-la llarga** (o **molt llarga**) Ser astut, sagaç en el joc.

LLARGUES.

1. Modalitat de pilota valenciana practicada majoritàriament als carrers dels pobles, especialment de la província d'Alacant. Hi participen 2 equips de 4 jugadors entre els quals destaca aquell que efectua el servei, denominat banca. El joc consisteix a colpejar la pilota en l'aire o al primer bot i en que la pilota travessi les ratlles defensives de l'equip contrari. Es compta per quinze i va ser la modalitat més estesa en el passat no només al País Valencià sinó per altres regions.

2. **Llargues amb pala** Modalitat de joc de pilota estesa antigament per tota la península

ibèrica en la qual s'obeïxen les regles generals del joc a llargues amb la particularitat de colpejar la pilota amb una pala.

LLEPAR Passar fregant (la corda) la pilota, sense arribar a tocar-la.

LLEVAR Impulsar (la pilota) esquivant el punter contrari per a evitar els seus colps d'atac.

LLICÈNCIA. Concessió federativa per a practicar el joc de pilota com a jugador professional, de promoció, aficionat o alumne d'una escola de pilota, o bé per a exercir com a monitor, jutge o trinquet.

LLIGAR

1. Acordar o establir les condicions (d'una partida).

2. Cenyir (el guant) a la monyica per mitjà de les vetes.

LLOC

1. Porció d'espai assignada a una persona o una cosa determinada, destinada a ser ocupada per algú o alguna cosa amb la finalitat de complir una funció específica.

2. Situació, en una classificació esportiva, segons els resultats obtinguts.

3. Col·locació del jugador.

4. **Lloc!** Expressió usada per un jugador que reclama la pilota per a jugar-la.

5. **Fer lloc** Deixar lliure una porció d'espai de manera que s'hi puga jugar de bo una pilota.

6. **Fer-se un lloc** (un pilotari) Situar-se en una posició privilegiada de màxima distinció.

7. **No trobar el lloc dins del trinquet** (un pilotari) Jugar descol·locat, sense orientació.

LLONGUES Al Pinós, galotxes

LLOSA.

1. Rajola que serveix per a efectuar la ferida en escala i corda (en un trinquet) o per a realitzar el traure en les modalitats de raspall i llargues en un carrer. Aquesta lloseta sol ser de marbre per garantir un bot net. Funcionen com sinònims taulell, pedra o rajola.

2. Terra del trinquet.
3. **Conèixer molt bé les lloses del trinquet** (un pilotari) Tindre molta experiència.
4. **Estar bé en la llosa (o en la pedra)** Efectuar la jugada de la ferida perfectament, de manera que l'escaleter trobe dificultats per a fer el dau.
5. **Estar sempre en les lloses precises** (un pilotari) Estar sempre ben col·locat en el joc.

LLOTGETA. T

1. ambé coneguda com palquet de baix, espai situat en un trinquet a la dreta del dau on es poden presentar els aficionats, en especial aquells que realitzaran les apostes més elevades. Sol comptar amb algun tipus de protecció de pedra o cristall, en especial en els trinquets en què es juga a raspall.
2. **Llotgeta de baix (o de les pilotes)** Llotgeta disposada a la mateixa alçària de les lloses, en la qual s'assenten els aficionats entesos i se situa el caixonet de les pilotes.
3. **Llotgeta de dalt** Llotgeta situada a la mateixa alçària de les galeries, damunt de la llotgeta de baix.

LLOTJA. Llotgeta.

LOCAL

1. De la localitat o que hi té relació.
2. Que juga (un pilotari o un equip) en la canxa o en el trinquet de la pròpia localitat.

M

MÀ

1. Part del cos amb què el jugador colpeja la pilota.
2. **Agarrar-se a la mà** (la pilota) Deixar-se sentir massa en la palma en el moment de fer el colp.
3. **Arreglar-se les mans** (un jugador) Posar-se les proteccions adequades per a poder jugar sense fer-se mal.
4. **Armar-se les mans** (un jugador) Arreglar-se les mans.
5. **Calfar les mans** (un jugador) Colpejar la pilota durant el període de calfament per a preparar adequadament les mans.
6. **Córrer la mà** (una pilota) Eixir de la mà sense ser colpejada en sec, sinó després d'haver recorregut la palma per a conferir-li més velocitat i rotació, i evitar així el dany o la lesió a causa del colp violent.
7. **Entre mà i paret** Jugada en la qual es colpeja la pilota que va raspant la paret.
8. **Mà a mà** Partida que es juga entre dos jugadors solament, tot i que poden ser ajudats per un feridor que no hi juga.
9. **Mà contrària** Mà menys forta, que en la majoria dels jugadors és l'esquerra.
10. **Mà dreta** Mà forta de la majoria dels jugadors.
11. **Mans arreglades** Mans amb les proteccions adequades.
12. **Obrir-se (o assentar-se) la mà** Produir-se una distensió muscular o nerviosa per un esforç excessiu.
13. **Ser d'aquells que la juguen a dos mans** Ser hàbil, tindre molta destresa per al joc de pilota.
14. **Tindre iguals (o paregudes) mans** (dos o més jugadors) Tindre qualitats semblants per a la pràctica del joc.
15. **Tindre la mà foradada** (un jugador) Fallar les jugades de manera constant.
16. **Tindre les mans bones** (un jugador) No haver patit encara cap lesió en les mans o no tindre tendència a patir-ne.
17. **Tindre moltes mans** (un jugador) Tindre molt bones qualitats i una gran destresa per a la pràctica del joc.

18. Travessar de baix mà (dos espectadors) Apostar directament, sense passar pel marxador, per a evitar les marxés.

MAÇA. En la modalitat de llargues, jugador que ocupa la demarcació de la resta.

MAL! Expressió que sol dir de manera espontània el mateix jugador quan no ha jugat correctament una pilota dubtosa.

MALA! Expressió que emet el jurat per a indicar que la pilota no ha sigut jugada correctament.

MANAR Dominar amb autoritat en una partida de pilota.

MANCAR-SE Desmancar-se. Produir-se una lesió, sobretot en entrar a pilotes de volea i en jugadors d'edat avançada, en la part superior del braç, que impossibilita el jugador de golpejar la pilota per dalt durant una temporada.

MANDRÓ/MANRÓ De mandró De manró. Cop en què el braç del jugador descriu horitzontalment un moviment semicircular de baix cap amunt abans de colpejar la pilota. Aquesta jugada s'utilitza freqüentment en la modalitat d'escala i corda per a la jugada inicial des del dau.

MANDRONADA/MANRONADA Colp efectuat de manró.

MANOMANISTA.

1. Partida de pilota que s'efectua únicament entre dos jugadors. Vocable propi de la pilota basca que s'està introduint entre els aficionats valencians en detriment de "mà a mà" o "campionat individual". En pilota valenciana es juguen campionats manomanistas de raspall i escala i corda amb caràcter professional i de frontó en categoria d'aficionats.

2. Pilotari especialitzat en partits individuals.

MARCADOR

1. Instrument, generalment en forma de placa o de tauler, on es marquen els quinze o els jocs que un equip ha fet.

2. **MARCADOR ELECTRÒNIC** Tauler lluminós per mitjà del qual s'indica als espectadors d'un trinquet o d'una canxa la puntuació d'una partida.

MARRAR Fallar (una pilota).

MARXA.

1. Cadascuna de les fustes o telles, en el joc de carrer, que es col·loquen on es fa una ratlla perquè s'hi ha aturat la pilota, i que van marcades amb els números 1 o 2, per a indicar si és la primera o segona ratlla que aconsegueix un equip.

2. Cant que el marxador fa del resultat del joc o de la partida després de cada quinze.

3. Percentatge dels diners jugats en les travesses que el trinqueter reté per al pagament d'imposts i per al benefici empresarial.

MARXADOR. Persona encarregada de les apostes i de cantar els tantos.

MARXAR.

1. Quadrar les apostes que es creuen en el desenvolupament d'una partida. En l'argot pelotístic s'utilitza la paraula "casar" les apostes amb el sentit de igualar.

2 Portar el tempteig de la partida del marxador. Paraula d'origen francès que es va introduir, com tants altres gal·licismes al lèxic de la pilota valenciana, en ser aquesta descendent del jeu de paume francès.

3. Assenyalar les ratlles amb les marxés.

MASSATGE Pràctica terapèutica que consistix a friccionar, amassar o percutir, el cos o una part del cos.

MASSATGISTA Persona que té per ofici fer massatges.

MASTEGAR Pilotejar (dos jugadors o dos equips) durant molt de temps abans que un d'ells remate el quinze.

MATAR

1. Llançar (la pilota) amb gran potència.

2. En la modalitat de raspall, acabar un quinze, especialment dirigint la pilota al cos de l'adversari quan aquest es troba molt prop.

3. Fer perdre força (a la pilota).

4. Omplir (la pilota) de plom amb la finalitat de causar dany a l'adversari.

5. **Ser mal** (o **difícil**) **de matar** (un jugador) Ser capaç de resistir molt cada quinze, ser difícil de derrotar a causa de la seua destresa i tenacitat.

MEDALLA Peça de metall, semblant a una moneda, que es concedeix als guanyadors de determinades competicions.

MEMORIAL Torneig esportiu que se celebra en memòria d'algú.

MENEJAR Portar (la pilota) amb molt de moviment d'un lloc a un altre del terreny de joc.

MENTIR Descriure (la pilota) una trajectòria inesperada.

MESTRE-A

1. Persona que ensenya a jugar a pilota.

2. Pilotari que executa magistralment una jugada.

3. Persona molt entesa en el món de la pilota.

MESURAR Posar diners (en una travessa).

MEUA! Expressió amb què un jugador demana la pilota per a restar-la.

MILLORAR-SE Elegir (un pilotari) companys d'equip més competitius per a jugar una partida contra un adversari clarament superior, amb la finalitat que la partida resulte més igualada.

MINITRINQUET Trinquet de dimensions reduïdes, que sol construir-se per a la pràctica del joc dels xiquets que l'aprenen en les escoles de pilota.

MITGER. Jugador que en les partides que juga un trio, ocupa la demarcació central en actuar entre la resta o escaleter i el punter. Són jugadors de forta enganxada, especialment de volea o de bot i brac, excel·lent col·locació.

MITJA En competicions oficials d'escala i corda, falta en la ferida que només computa si es repeteix dos vegades en el mateix joc.

MOCADOR Peça quadrada de tela que solien usar en temps passats els jugadors enrotllada al cap i lligada damunt del front o del pols esquerre.

MODALITAT Cadascuna de les diverses formes i maneres de jugar una partida de pilota.

MOLA Prisma rectangular d'un metre d'alçària i mig metre quadrat de base situat al costat de la corda en els trinquets de pilota grossa, sobre la qual ha de botar la ferida del jugador contrari.

MOLT!

1. Expressió admirativa amb què els espectadors manifesten la seua aprovació quan un jugador torna una pilota de gran dificultat.

2. **Quan diuen molt, quinze de l'altre** Expressió amb què s'indica que després d'una tornada excepcional per la seua dificultat, l'adversari li farà un quinze perquè li la deixarà fàcil de rematar.

MOMIO. Veu provinent de la pilota basca i que comença a fer-se lloc entre els aficionats al joc de pilota valencians, equivalent a postura, és a dir el resultat que el apostador pensa que va a acabar una partida i aposta per ell. També s'utilitza aquest mot per referir-se a l'avantatge de diners que s'ofereix per l'equip al qual es pressuposa amb menys possibilitats d'èxit.

MONITOR-A Persona que instrueix en la pràctica del joc de pilota.

MONYQUERA Canellera. Tira més o menys ampla de tela elàstica, que es posen els pilotaris en les monyiques per a protegir-les dels possibles cops de la pilota o per a evitar que la suor arribe a les mans.

MORT Conill. Última pilota d'una partida.

MOURE Jugar (la pilota) amb velocitat i bones maneres.

MUNTAR

1. Pujar, anar de baix a dalt.

2. Organitzar (una partida de pilota).

MURALLA/MURADA. Paret lateral d'un trinquet i en especial la que està situada davant dels espectadors. L'ús d'aquest vocable l'hem de relacionar amb el fet que antigament molts trinquets valencians es edificuessin aprofitant els murs de les

antigues muralles o castells que tenien els pobles. Avui en dia encara tenim clars exemples d'aquesta situació en trinquets que segueixen en actiu com el Vista-Alegre de Dénia (la Marina) o el de l'Olleria (la Vall d'Albaida).

N

NAIA. Sinònim de la galeria d'un trinet.

NERVI Energia i caràcter d'un jugador.

NET-A

- 1.. Sense cap quinze en el joc que es disputa.
2. Correctament, sense fer trapes.
3. Havent perdut tots els diners en les travesses.
4. **Deixar** (a algú) **més net que a sant Paulí** Arruïnar-lo en les travesses.
5. **Quedar més net que una mona** (algú) Perdre grans quantitats de diners en les travesses.

NISSAGA Família de pilotaris amb una llarga tradició familiar.

NOBLESIA/NOBLEA

1. Qualitat atribuïda a la pilota de vaqueta de no mentir en el bot.
2. Qualitat del pilotari que respecta el seu rival i les regles del joc.

NÓVIA Conill. Última pilota d'una partida. Cavallers, va la nóvia!

NYAGAR Colpejar fortament la pilota inicial en cada jugada.

NYAGO. Modalitat de pilota valenciana que es juga al carrer fins a principis del segle XX. La Marina és l'última comarca de la qual tenim notícies de la seva pràctica. Consistia a colpejar fortament la pilota des d'una ratlla o punt d'eixida per a aconseguir una passada o superació de la ratlla defesa per l'adversari, que jugava enfront, el qual la podia restar amb les mans o, fins i tot, amb els peus, sempre que fóra a l'aire o al primer bot, amb la finalitat que la pilota sobrepassara la ratlla de qui havia nyagat.

O

OBERT-A Competició en què poden participar jugadors de diferent procedència.

OBRIR-SE

1. Apartar-se (la pilota) de la paret quan hi arriba molt arrimada, cosa que facilita el joc del pilotari.
2. Separar-se (un jugador) de la muralla per a connectar millor el colp a la pilota.
3. Produir-se una distensió muscular en alguna part del cos a causa d'un esforç excessiu.

OFICIAL Reconegut per qui té autoritat per a fer-ho. La FPV organitza les competicions oficials.

OLI

1. **Beure oli** Perdre en la travessa.
2. **La de l'oli** Conill. Última pilota d'una partida. Va la de l'oli!

OPEN Competició esportiva oberta indistintament a professionals i a aficionats.

OPONENT-A Adversari. Que s'enfronta (un jugador, un equip) a un altre en una partida de pilota.

P

PACTE Acord de paraula entre els jugadors o entre els padrins en què s'establixen les condicions del joc, els participants, el lloc i les travesses abans de començar una

partida.

PADRÍ-INA Persona que protegeix un jugador i que li dóna suport en les partides de compromís, especialment en els desafiaments.

PAGAR

1. Donar al marxador els diners que es volen travessar.
2. Estar pagats (dos jugadors o dos equips) En les partides de carrer que utilitzen el sistema de puntuació a pujar i baixar, produir-se un empat.

PAL En la modalitat de raspall a pals, punt o pilota guanyada.

PALA

1. Fusta que té una part ampla i prima, i una altra que forma mànec, amb la qual es colpejava la pilota en modalitats històriques contemporànies als inicis del joc de pilota.
2. **Arreplegar amb pala** (un jugador) Estar molt cansat, esgotat.
3. **Fer la pala** (dos o més jugadors d'equips contraris) Posar-se d'acord per a arreglar fraudulentament el resultat d'una partida.
4. **Ser de pala i foguejada** (o **foguerada**) (un pilotari o un postor) Ser de caràcter molt fort, propens a la discussió.

PALILLO. Modalitat de la pilota valenciana que té com a escenari el carrer i que consisteix a fer passar inicialment la pilota per sobre d'aquest pal per seguir el desenvolupament de la partida amb idèntiques regles que la perxa. En les localitats de Quartell (la Vall de Segó) i Alfara d'Algímia (Alt Palància) encara es conserven dos carrers amb aquest nom.

PALMA

1. Part de dins, lleugerament còncava, de la mà, compresa entre els dits i la monyica, amb què els pilotaris colpegen la pilota.
- 2 Modalitat de pilota amb el mateix desenvolupament que el joc de llargues amb l'excepció que la jugada inicial del servei ha d'efectuar-se mitjançant aquest cop. Actualment es juga a les comarques alacantines sent la seva distribució geogràfica similar a la de les llargues.
- 3 **De palma**. Cop característic de la pilota valenciana en què el braç del pilotari descriu una semicircumferència paral·lela al cos, de enrere cap endavant, estenent per complet el braç per guanyar alçada. Acció tàctica de caràcter defensiu.
4. **De palma terra** En la modalitat de llargues, manera de traure que consistix a colpejar la pilota de palma després de botar en terra.
5. **Palma a l'aire** Colp de palma que es dóna abans de botar la pilota.
6. **Palma al bot** Colp de palma que es dóna després del primer bot.
7. **Palma manró** Colp efectuat per baix amb el braç inclinat entre la verticalitat de la palma i l'horitzontalitat del manró.

PALMADA Colp pegat amb la mà estesa.

PALMARÉS

1. Llista de vencedors d'una competició esportiva.
2. Historial d'un esportista.

PANTALÓ

1. [usat generalment en plural] Peça de vestir de color blanc que cobreix el tronc de la cintura cap avall i, separatament, cada cama fins als peus o fins a una alçada qualsevol, usada tradicionalment pels jugadors de pilota.
2. **Pantalons curts** Peça de vestir utilitzada pels jugadors de raspall perquè la pilota no s'enganxe en els camals.
3. **Vestir-se de pantalons llargs** Vestir-se de blanc.

PANY

1. Paret lateral del trinquet.
2. Cadascun dels dos conjunts de fatxades que formen un carrer.

PAPERET Bolleta de les travesses.

PARADA.

Aturada de la pilota pel contacte amb alguna part del cos d'algun aficionat assegut a l'escala, moment en que es posarà de nou en joc mitjançant una caiguda d'escala.

PARADOR-A

1. Punter.
2. Que para (un punter) moltes pilotes.

PARAR

1. Colpejar, el punter, (la pilota) defensivament quan l'adversari l'ha llançada amb força, especialment en la feta de dau o en el traure, segons les modalitats.
2. Parar-se (la pilota) pel contacte amb alguna part del cos d'algun aficionat situat en l'escala.
3. Interrompre (un joc) per a efectuar les travesses.
4. **Està parada!** (o **s'ha parat!**) Expressió que diu el marxador en veu alta quan es para una pilota.

PARELLA Equip format per dos jugadors, el rest i el mitger.

PARET

1. Muralla del trinquet o pany de les cases en les modalitats de carrer.
2. **A paret** (o **a paret i rebot**) Modalitat de pilota de carrer, semblant al frontó actual, en què es colpeja la pilota contra una paret.
3. **Deixar apegat a la paret** (l'adversari) Vèncer-lo d'una manera contundent.
4. **Dos parets** En la modalitat de frontó, acció tàctica en què la pilota és projectada contra la paret esquerra i, després de tocar el frontis, s'obri a l'ample.
5. **Enfilar-se a la paret** (un jugador) Botar en sentit vertical, impulsant-se en la muralla lateral amb els peus per a poder jugar la pilota amb la trajectòria molt alta.
6. **Paret de rebot** Paret del frontó oposada al frontis on pot rebotar la pilota.

PARTIDA.

1. Conjunt de jugades que es realitzen entre dos equips fins a arribar a un límit fixat d'antuvi, que pot ser molt variat al carrer pels seus diferents sistemes de puntuació, i que al trinquet sol ser de 60 punts o 12 jocs en la modalitat d'escala i corda, i de 25 punts o 5 jocs en la modalitat de raspall.
2. **Alçar la partida** (un equip) Recuperar-se en el marcador en una partida en què es duia un gran desavantatge.
3. **Anar-se'n la partida** Fer-se molt curta per la poca oposició de l'adversari.
4. **Calfar-se la partida** Adquirir el joc un ritme intens.
5. **Fer la partida** Guanyar-la.
6. **Fer partida** Ajustar-se uns quants jugadors aficionats per a jugar-ne una.
7. **Les partides es guanyen quan s'arreglen** (o **quan es fan**) Expressió amb què s'indica la gran importància del pacte on es fixen les condicions d'una partida en el resultat final.
8. **Partida a benefici** (o **benèfica**) Partida en què el trinqueter renuncia a les marxés i els jugadors al seu jornal, amb l'objectiu que la recaptació íntegra es dedique a alguna finalitat benèfica.
9. **Partida a pujar i baixar** Partida que es juga seguint el sistema de puntuació a pujar i baixar.
10. **Partida a temps** Partida que es juga seguint el sistema de puntuació a pujar i baixar, però amb un temps límit prefixat.
11. **Partida al pacte** Partida que, segons s'havia acordat, finalitzava quan les pilotes ja no es veien perquè es feia de nit, i la guanyava l'equip que tenia més punts en aquell moment.
12. **Partida anunciada** Partida que es divulga per mitjà de papers escrits, les pissarres

dels trinquets o en veu alta en el transcurs d'altres partides.

13. **Partida calenta** Partida en què hi ha moltes travesses i hi ha l'expectativa que el joc siga intens.

14. **Partida curta** Partida de poca duració.

15. **Partida d'anada i tornada** Partida que és la primera de les dos que s'han de disputar en un campionat entre els mateixos participants.

16. **Partida d'exhibició** Partida destinada al foment o a la promoció del joc de pilota.

17. **Partida de compromís** Partida de gran responsabilitat per la dificultat que presenta o per les conseqüències que se'n deriven per a la carrera esportiva dels jugadors.

18. **Partida de fira** Partida important que es juga els dies de fira d'un poble.

19. **Partida del dissabte** Partida de gran importància que es juga en el trinet de Pelayo de València cada dissabte de vesprada.

20. **Partida sabatera** Partida en què un dels dos equips no aconsegueix fer cap joc.

21. **Primera partida** Partida que es disputa en primer lloc en aquells trinquets que n'ofereixen dos el mateix dia, i que té menys importància que la segona.

22. **Qui ha fet la partida** Jugador que ha sigut l'artífex de la victòria en una partida gràcies a la seua extraordinària actuació dins de l'equip.

23. **Segona partida** Partida que es disputa en segon lloc en aquells trinquets en què n'ofereixen dos el mateix dia, i que és més important que la primera.

PASSA.

1. Unitat de mesura utilitzada tradicionalment en el joc de pilota.

2. En la modalitat de frontó, línia situada normalment en el quadre set que serveix, juntament amb la línia de falta del quadre quatre, per delimitar l'espai de joc on ha de botar la pilota en el servei. Tot pilotari que envia la pilota per darrera de la passa té una segona oportunitat per repetir el seu servei.

PASSADA En la modalitat desusada de nyago, pilota que supera la ratlla que defén el jugador contrari.

PASSADOR

1. Jugador que no té gran potència, però que és hàbil per a superar la corda i no dóna cap quinze per perdut.

2. Corredor central que es deixa en la parada per a permetre el pas del jugador quan retrocedeix per a jugar-la a l'aire.

PASSAR

1. Travessar (la pilota) reglamentàriament d'un camp a l'altre, especialment en les modalitats amb corda.

2. Enviar (la pilota) a l'altre camp sense cap intenció ofensiva, simplement defenent-se dels atacs del contrari.

3. Travessar la línia divisòria dels camps al canviar de part.

PASSERES Regles, tècniques, moviments, posicions i altres accions d'importància del joc de pilota.

PAU Estar en pau (dos jugadors o dos equips) Estar pagats, estar empatats.

PATROCINADOR-A Que patrocina (una persona o una casa comercial) una competició esportiva, un club o un pilotari.

PATROCINAR Fer-se càrrec de les despeses (d'una competició esportiva, d'un equip o d'un pilotari) a canvi de publicitat.

PATROCINI Acció o efecte de patrocinar.

PEDRA.

1. Punt marcat per mitjà d'una rajola per efectuar la ferida en escala i corda (en un trinet) o per a realitzar el traure en les modalitats de raspall i llargues en un carrer. Aquesta lloseta sol ser de marbre per garantir un pot net.

2. **Estar bé en la pedra** Ferir perfectament, de manera que l'escaleter contrari troba dificultats

per a fer el dau.

3. **Perdre la pedra** En la modalitat d'escala i corda, ferir malament al llançar les pilotes repetidament fora del dau.

4. **Ser segur en la pedra** Ser un bon feridor.

PEDRADA

1. Pilota mal jugada.

2. Pilota jugada amb molta potència.

PEDRÍS

1. En la modalitat del frare, banc de pedra o de rajoles on s'assenta el públic, situat en la part posterior del trinquet.

2. Pilota molt pesada o que s'ha fet molt dura al llarg del temps.

PEGADA

1. Acció de pegar un colp a la pilota.

2. Potència amb què un pilotari colpeja la pilota.

PEGAR

1. Jugar la pilota.

2. Pegar-li alta i molla Colpejar la pilota de manera que arriba a molta altura però sense

força, per la qual cosa resulta fàcil de jugar per al contrari.

3. **Pegar-li ja** (o **començar a pegar-li**) Començar verdaderament una partida, després dels primers jocs de calfament, quan ja hi ha diners en les travesses i els jugadors ja han entrat a tirar-li.

4. **Pegar un bon passó** (a l'adversari) Guanyar-li una partida per molta diferència.

PENJAR Encalar.

PENYA Grup de persones que donen suport a un pilotari o a un equip.

PERDRE

1. Ser vençut (en un quinze, un joc o una partida).

2. No guanyar en les travesses.

PERILL Lloc des d'on es pot veure una partida, i que pot comportar algun mal perquè hi ha la possibilitat que hi arriben pilotades.

PERSONAL Conjunt de persones, gent.

PERXA

1. Modalitat del joc de pilota de carrer en la qual s'ha de passar la ferida per damunt d'un senyal o branqueta de la paret abans de col·locar la pilota en el dau.

2. En la modalitat de perxa, branqueta o senyal de la paret d'un carrer que marca l'altura sobre la qual s'ha de passar la pilota en el moment de la ferida.

3. **Perxa amb bot** Variant de la modalitat de perxa en què la pilota de la ferida pot ser jugada a volea o després de fer el primer bot en el dau.

4. **Perxa bruta** Variant de la modalitat de perxa en què el punt de la ferida pot variar durant la partida.

5. **Perxa esquerra** (o **perxa neta**) Variant de la modalitat de perxa en què la pilota de la ferida, llançada des d'un punt fix, només pot ser jugada de bo de volea per aquell jugador que fa la perxa.

PETIXINA De petxina (o **de petxineta**) Jugant la pilota de rebot de manera que la monyica i la mà formen una figura semblant a la d'una petxina.

PICAR.

1. Botar la pilota, contra la pedra o el dau en el cas del trinquet o sobre la banqueteta o rajol de traure al carrer, per efectuar la ferida o el traure.

2. Colpejar (la pilota) contra la paret de manera que el contrari tinga dificultats per a tornar-la.

3. Colpejar (la pilota de la ferida) contra la muralla, en el trinquet, o contra la paret, en el carrer, abans d'entrar al dau.

4. **Picar l'ham** Deixar-se enganyar, caure en la trampa d'una partida o d'unes travesses que difícilment es poden guanyar.

PILLADA

1. Colp jugat amb intel·ligència que descol·loca el contrari.
2. **Tindre molta pillada** (un jugador) Ser molt llest, espavilat, astut.

PILOTA

1. Bola esfèrica que es llança d'un equip a l'altre colpejant-la amb la mà. La pilota i les mides que pot tindre constitueixen un element determinant en el joc.
2. **Anar les pilotes a les mans** (a un jugador) Estar molt ben col·locat en el terreny de joc.
3. **Anar-se'n tot entre pilotes i marxadors** Obtindre pocs beneficis en les travesses d'una partida per oposició a l'alt cost a què arriben les pilotes i el sou del marxador.
4. **Canviar de pilota** En la modalitat d'escala i corda, substituir una pilota al començament de cada quinze tantes vegades com vullga el jugador que fa el dau.
5. **Col·locar-se de cara a la pilota** Prendre la posició més adequada per a tornar una pilota, especialment quan un punter o un mitger es fan arrere cap a les seues posicions.
6. **Demandar una pilota** Preguntar al marxador o al públic amb la fórmula demane! si una jugada dubtosa ha sigut falta o bona.
7. **Entrar la pilota a les mans** Colpejar bé, repetidament, pilotes difícils de jugar.
8. **Fer anar com una pilota** (un jugador) Fer-lo anar d'un lloc a l'altre.
9. **Guanyar-se la pilota** Aconseguir un quinze quan la pilota rebota en el frontó i arriba a la corda redolant ràpidament per damunt de l'escala.
10. **Juga a la pilota!** Expressió que un jugador adreça al company d'equip perquè es concentre en el joc quan aquest perd l'atenció mentre es lamenta de la mala sort o d'algun error comés.
11. **La pilota és redona** Expressió amb la qual s'indica que la pilota, a causa de la seua forma esfèrica, pot seguir una trajectòria o una altra, i consegüentment pot fer canviar el resultat d'una partida cap a un costat o cap a l'altre.
12. **La pilota fa parlar els muts!** Expressió d'irritació dels jugadors o dels postors pel comportament imprevisible o irregular de la pilota quan trenca en l'escala o cau de la galeria.
13. **Menjar-se la pilota** (un jugador) Fallar-la a causa d'una col·locació inadequada en el terreny de joc.
14. **Mira la pilota!** Expressió irònica que s'adreça a l'espectador que ha rebut una pilotada.
15. **No fugir de cap pilota** (un jugador) Ser valent i complidor.
16. **No tocar pilota** (un jugador) Estar molt desencertat en el transcurs d'una partida.
17. **Passar molta pilota** Tornar repetidament pilotes de gran dificultat al camp contrari.
18. **Passar-se la pilota de mà** Traure passant-se la pilota de mà en el moment de colpejar-la sense haver de botar-la en la pedra.
19. **Pilota bona** Jugada en què la pilota bota dins dels límits reglamentaris.
20. **Pilota buida** Pell de pilota de vaqueta, oberta per la mitat i sense farciment interior, que utilitza el marxador per a introduir els talons d'una travessa i enviar-la per l'aire als postors de les galeries, els quals li la tornen amb els diners apostats dins.
21. **Pilota col·locada** Jugada en què la pilota s'envia molt arribada o cap al forat que hi ha entre els adversaris perquè no la puguen restar.
24. **Pilota cremadora (o calenta)** Pilota llançada amb gran potència que adquirix molta velocitat.
23. **Pilota creuada** Jugada en què es llança la pilota contra el frontis des de l'ample, creuant la canxa en diagonal, de manera que toca la paret esquerra i després s'obri.
24. **Pilota de badana (o blanca)** Pilota elaborada artesanalment usat a les escoles de pilota valenciana i en les modalitats de llargues, perxa, palma i frare, formada per un nucli de goma, envoltada de fil i una coberta de pell de vedella, amb una textura més tova que la de vaqueta . Van ser utilitzades profusament

als carrers dels pobles valencians fins als anys 70 per ser més barates, menys dures i més fàcils d'elaborar que les de vaqueta. Agullent, Silla, Bolulla, la Nucia, Sella o Vallada són alguns dels pobles que encara tenen piloters que es dediquen a la seva elaboració.

25. **Pilota de bandera** Pilota de molt bona qualitat i amb noblesa en el bot.

26. **Pilota de calfar-se** Pilota que utilitza el jugador per a pilotejar i entrar en calor abans de començar la partida, o per a no quedar-se fred quan la partida s'interromp a causa de les travesses.

27. **Pilota de carrer** Modalitat de joc practicada fora del trinquet.

28. **Pilota de galotxes (o de drap)** Pilota confeccionada per un centre de tela premsada subjecta externament per una coberta de pell, fil o esparadrap. És la pilota típica de les modalitats de Galotxetes de Monòver i Pilota

Grossa. Actualment el seu acabat el formen un conjunt de tires de cinta autoadhesiva. El seu pes oscil·la entre els 70 i 100 grams i el diàmetre entre 6-7 centímetres, però en ser una pilota de drap no danya les mans i és apta per a totes les edats. 29. **Pilota de pedra** Pilota molt pesada o endurida pel fet d'haver-se banyat.

30. **Pilota de tec** Pilota que s'utilitza en la modalitat de frontó valencià amb un pes aproximat de 50 grams formada per una petita bola de fusta recoberta de fil amb l'exterior de pell de cabra. Es cus de manera similar a la pilota de badana o fins i tot de tennis. Rep el seu nom del so característic del seu bot, mostra de la seva vivesa. Mentre la pilota de frontó valencià pesa 50 grams les pilotes de frontó per pilota basca oscil·len en els 90 i els 105 grams.

31. **Pilota de vaqueta (o de corretja, o negra)** Pilota típica del joc valencià de pilota a mà que es caracteritza pel seu poc pes (+ / - 40-42 g) i vivesa en el bot, formada per 8 triangles de pell-del bescoll de la vaca o el bou, cosits pel interior i farcida de llana d'ovella. És un dels elements més genuïns i característics de la pilota valenciana. Pel seu disseny i acabat són considerades per molts autèntiques obres d'art. El seu valor oscil·la entre els 30 i els 90 euros per peça. Són elaborades manualment per mitja dotzena d'artesans que encara es dediquen a aquesta antiga professió i que guarden en secret els passos de la seva fabricació, sent destacables les de Carcaixent, Casinos, Ondara i Gandia.

32. **Pilota de vent** Pilota plena d'aire i coberta de pell.

33. **Pilota del dotze** Classe de pilota de badana, fabricada a Gandia, que tenia molta fama en temps passats i que es coneixia així perquè duia la xifra 12 com a distintiu del fabricant.

34. **Pilota grossa**

1 Tipus de pilota, elaborada artesanalment a base de draps i esborra, que pesa entre 70 i 90 grams amb un diàmetre d'entre 6 i 8 centímetres que s'utilitzava per jugar en un trinquet de reduïdes dimensions (de 15 a 30 metres).

2. Modalitat de pilota valenciana pròpia de les comarques centrals, a què es

juga amb certa freqüència fins a mitjan del segle XX. 35. **Pilota jugada a punta de llotja** Pilota que es juga davant de la llotja per a impedir que hi entre i resulte impossible de tornar al terreny de joc.

36. **Pilota llarga** Pilota llançada a molta distància del lloc des d'on es colpeja.

37. **Pilota molla (o dolça)** Pilota de badana que pesa entre 27 i 32 grams i que no té

força. 38. **Pilota morta** Pilota que bota molt poc a causa del seu ús o dels materials que la constitueixen.

39. **Pilota oberta** Pilota de vaqueta amb les costures dels gallons lleugerament obertes, que poden ocasionar danys en el jugador que sol passar-se-la de mà per a colpejar-la.

40. **Pilota pelada** Pilota que perd el cuir que la cobreix a causa dels materials amb què

s'ha

construït el sòl, i que pot provocar assentades en les mans.

41. **Pilota picada** Pilota que ix projectada del frontis cap avall i bota molt quan toca terra.

42. **Pilota plantada** Pilota que pega un bot clar i recte que afavorix el colp del jugador de bot

de braç, i especialment de bot i bon braç.

43. **Pilota rasa** Pilota que segueix una trajectòria paral·lela al sòl i toca el frontis just per damunt de la xapa inferior.

44. **Pilota roglada** Pilota colpejada de manera que adquirix un moviment rotatori sobre el seu eix, i que, quan bota, pren un efecte imprevisible que confon el jugador contrari.

45. **Pilota roïn** Jugada antireglamentària que implica una falta.

46. **Pilota seminova** Pilota poc gastada, que ha sigut utilitzada en poques partides.

47. **Pilota valenciana** Joc entre dues o més persones, que consisteix en llançar una pilota amb la mà. A la ciutat de València la pràctica d'aquest joc es remunta als segles XIII - XIV.

El tempteig pel qual es regeix, el «joc», és el següent: quinze, trenta, val, joc o tant. Després de cada jugada, el «marxador» canta el resultat per al coneixement dels espectadors, citant en primer lloc el bàndol que ha anotat el tant. Quan s'iguali a quinze o trenta, el «marxador», es limita a cantar dos i si s'iguali a val es torna a cantar a dues de trenta ja que, per guanyar el joc, s'ha de fer com a mínim per dos tants de diferència . Mentre que al trinquet s'augmenten els tants per cada joc guanyat, de cinc en cinc, en el joc practicat al carrer es fa de set en set, l'habitual és que aquesta modalitat es jugui a 42 tants, és a dir, a sis jocs.El joc de pilota té a València dues modalitats: el que es juga en locals tancats o trinquet i el que es juga al carrer; aquest últim a la vegada es divideix en les modalitats de llargues, galotxa i raspall.**A llargues.** Per a la seva pràctica es requereix que el carrer on es jugui tingui una longitud d'uns 60 m. i una amplària que oscil·li entre els 8 m. i 10 m., marcant una ratlla de falta de servei a uns 35 m. o 40 m. del fons del terreny de joc. El jugador que trau ho fa generalment «Picant la pilota» sobre una banquetta inclinada i la jugada amb força, intentant enviar-la a la major distància possible de la ratlla de falta. També es pot treure « de bot », per al que es « pica la pilota »sobre el sòl, que la pilota reboti sobre l'avantbraç de la mateixa mà que llança la pilota. El jugador que està a « la resta »pot tornar la pilota a l'aire,o al primer bot, continuarà el joc fins que la pilota surt de les línies marcades, o queda sense que la hi pugui jugar dins els límits fixats. La línia extrema que delimita el camp de joc es denomina comunament «la parada» i allí es col·loquen, asseguts en cadires o bancs, els espectadors. Tota pilota que es queda a les teulades, balcons i finestres - «emblanquinada» - sense caure al carrer, és dolenta i s'apunta el tant a favor del bàndol contrari al que l'ha llançat. Quan la pilota es queda detinguda en els espais compresos en els límits marcats per al joc, o és aturada per un jugador contrari al que l'ha llançat, després del primer bot, es fa una ratlla al lloc on ha quedat la pilota; quan hi ha dues ratlles, encara que no s'hagi fet cap quinze, o una ratlla i un dels dos bàndols tingui val, canvien de lloc aquests bàndols, passant el que trau a restar i viceversa. Un cop fet el canvi, les primeres jugades són per decidir les ratlles, procurant cada bàndol que la pilota llançada per ell passi la ratlla sense que pugui ser jugada vàlidament per contra i que la que llanci aquest no passi la ratlla; guanya el quinze el bàndol que aconsegueixi deixar la raya entre la pilota i el lloc en què

es troba col·locat. La pilota que cau entre el públic col·locat en els laterals del carrer on es juga i no es pot contestar dóna lloc a una ratlla.48. **Pilota viva** Pilota molt ràpida.

49. **Pilota voladora** (o **curta**) Pilota de vaqueta de pes inferior al normal i que fa la impressió

de volar sense avançar en la seua trajectòria.

50. **Primera pilota** Primera jugada després de la ferida o el traure.

51. **Sentir-se la pilota** Notar el seu contacte en el lloc precís de la mà perquè adquirisca la potència i la direcció desitjades.

52. **Tindre fam de pilota** (un jugador) Tindre moltes ganes de jugar.

53. **Tindre la pilota curta** (un jugador) No tindre capacitat per a llançar-la lluny.

54. **Tindre la pilota llarga** (un jugador) Ser capaç de llançar-la molt lluny i sense massa

esforç.

55. **Pilota vasca**. El joc de pilota antic i tradicional en l'actual Estat Espanyol va ser el joc «a llarg» en què els jugadors es col·loquen uns davant dels altres i no hi ha parets, es compta per quinze, trenta, quaranta o val i jocs, i hi ha la modalitat de les anomenades «ratlles». A aquest joc és al que es refereixen Calderon i Lope de Vega quan parlen del joc de pilota, i és al que es va jugar en tota Espanya, encara que després va anar decaient i només es practicava durant el passat segle a València i al País Basc. El 1858 la importació de la «cistella», que es va adoptar en el joc del ble, portà com a conseqüència l'auge d'aquest al País Basc i la decadència dels antics jocs de pilota en camp obert. A València va arribar la afició al ble en l'última dècada del segle XIX. El primer frontó, que encara perdura amb el nom de «Jai-Alai», es va construir en terrenys propers a l'Albereda. En el present la pilota basca ha desaparegut pràcticament entre els aficionats valencians excepte a la localitat de Quart de Poblet. Per contra, el frontennis, una de les modalitats de la pilota basca té una ubicació saludable entre els aficionats valencians gràcies a l'enorme proliferació de frontons.

PILOTADA

1. Colp de pilota.

2. Duració del joc equivalent a un quinze.

3. **Acabar** (o **acaçar**, o **córrer**, o **fregir**) a **pilotades** (l'adversari) Guanyar-li claparadorament

una partida.

PILOTAM. Conjunt de pilotes.

PELOTARI. o **PILOTAIRE** o **PILOTER**. Jugador de pilota. Els pilotaris valencians més destacats del segle XX han estat Nel de Murla, Xiquet de Quart, Juliet d'Alginet, Rovellet, Eusebio, Genovés, Sarasol i Alvaro.

PILOTEIG

1. Acció de pilotejar.

2. Moviments de la pilota fins a fer un punt del joc.

PILOTEJAR

1. Entretindre's a tirar una pilota com si s'estiguera jugant, però sense fer cap partit.

2. Passar-se la pilota d'un equip a l'altre sense cap intenció de rematar el quinze.

PILOTAR-A. Persona especialitzada en la confecció artesanal de pilotes valencianes (vaqueta, badana, tec).

PINTAR

1. tr. Guanyar (un quinze o un joc) i anotar-lo en el marcador.

2. Sumar punts.

3. Anar bé (una pilota) a un jugador i afavorir-lo per atzar.

PIS Llosa. Terra del trinquet.

PISSARRA Placa llisa, tradicionalment de pissarra, en la qual s'anuncia la partida del dia o les pròximes partides del trinquet.

PISTA Canxa. Terreny de joc

PLAÇA Lloc per a jugar a pilota.

PLANTEJAR Planejar (una estratègia de joc per a una partida) que permeta enfrontar-se a l'adversari amb garanties.

PLANTER Conjunt d'aprenents d'una escola de pilota, d'una modalitat determinada o del conjunt del joc de pilota.

PLANXA: Protecció metàlica, normalment d'acer, que utilitzen els jugadors de pilota valenciana per a protegir el palmell i dits de la mà de possibles lesions.

PLATERETS A platerets En la modalitat de frontó, jugant segons un sistema d'eliminatòria

que consistix a jugar la pilota i, automàticament, passar a ser l'últim per a colpejar-la, de manera que el jugador ix de la partida quan té dos errades.

POAR

1. Alçar (una pilota baixa) d'un colp de palma.

2. Colpejar (la pilota) davall mateix de la corda, de manera que, amb una lleu paràbola, caiga al costat de la corda.

POBRESA(o **POBREA**) f. Conjunt de travessadors que aposten quantitats molt reduïdes.

PODER Força, capacitat.

PONT. Protecció subjectada mitjançant esparadrap al palmell de la mà, en aquell punt on s'ha produït una assentada.

POREGUITA Jugador que s'amaga de les pilotes que cremen.

PORRAR Fallar, no encertar en la tornada de la pilota.

PORRER-A Que falla (un jugador) moltes pilotes.

PORTA Obertura situada generalment en el frontó de la part del dau, que comunica els vestidors amb el terreny de joc, i que s'usa sovint durant la partida per a amagar-hi la pilota

i fer un quinze directe.

PORTAR Saber jugar (la pilota) molt bé, col·locar-la de forma precisa.

POSAR Enviar (la pilota) a un lloc concret.

POSICIÓ

1. Lloc que ocupa un jugador en la canxa.

2. **Endarrerir la posició** Fer-se arrere.

POSTOR. Persona que aposta grans sumes de diners en una partida de pilota valenciana, en especial en els desafiaments.

POSTURA.

1. Quantitat de diners que es travessen en una aposta.

2. **Fer postura** Travessar.

3. **Moure la postura** Canviar l'orientació de les travesses.

4. **Postura forta** Quantitat important de diners travessats a favor d'un equip, que sol provindre d'un sol travessador o padrí.

POTRA **Estar de** (o **tindre**) **potra** (un jugador, un postor) Estar de sort, tindre bona sort.

POU. Nom amb què es coneix l'angle oposat al dau des d'on és difícil la devolució de la pilota, en especial per als jugadors destres.

PREMI

1. Recompensa que es dona als guanyadors o als millors jugadors d'una partida o d'una competició.

2. **Premi a la corda** Diners que el trinqueter posa en la corda com a recompensa per al guanyador d'una partida.

PRENDRE.

1. Acceptar una travessa.

2. **Prendre de cinc** (o **de deu**, etc.) Acceptar la travessa de qui ha donat de cinc, de deu, etc.

PREPARACIÓ FÍSICA Entrenament.

PREPARADOR-A Entrenador -a.

PRIMA Propina.

PRIVAR

1. Prohibir (a un jugador) utilitzar determinats colps o fer determinades jugades, perquè s'ha acordat així quan s'ha arreglat la partida.
2. **Privar dels alts** (un jugador) Prohibir-li utilitzar els colps que s'efectuen per damunt dels muscles o que envien la pilota a les galeries.

PROFESSIONAL.

1. Jugador que ha fet del joc de pilota la seua professió, cosa que només ocorre en les modalitats de raspall i escala i corda jugades en trinquet.
2. Que té (un jugador) la llicència federativa per a poder disputar competicions oficials.

PROMOCIÓ

1. Conjunt d'alumnes que han superat un nivell d'habilitat en una escola de pilota valenciana.
2. Conjunt d'activitats per a divulgar el joc de la pilota entre la població.

PROMOTOR-A Que promou i organitza (una persona o una entitat) una competició de pilota.

PROP Característica positiva d'un jugador en una determinada posició.

PROPINA Gratificació en diners que els travessadors guanyadors solen donar als jugadors, bé com a reclam, bé com a premi per haver guanyat.

PROTECCIÓ Conjunt d'elements que usen els jugadors per a protegir-se les mans dels colps, com ara els guants, el didal, la planxa o l'esparadrap.

PROVAR Fer botar (una pilota) i sospesar-la i pegar-li alguns colps per a familiaritzar-s'hi.

PÚBLIC Conjunt de persones que assistixen com a espectadors a una partida de pilota.

PUJAR

1. Ascendir gradualment (la pilota).
2. **Pujar i baixar** o (**licitar i davallar**) Sistema de puntuació típic de les confrontacions de pilota valenciana a les modalitats de ratlles (o llargues), galotxa, perxa o raspall mitjançant el qual es disputaven les partides als carrers dels pobles valencians, en alguns llocs fins i tot fins a finals de 1960. Es tractava de partides que podien durar diversos dies ja que no hi havia un límit de joc preestablert i solvència, el primer equip que aconseguia una diferència considerable de jocs (6, 8 10 ...) que fa al bàndol contrari. Aquesta numeració s'utilitzava normalment per a les partides més destacades i que solien coincidir amb les festes del poble. Funciona com sinònim "jugar a rebaixar".

PUNT

1. Lloc o posició, sense tindre en compte l'extensió.
2. Unitat de compte en molts esports.
3. En una partida, cinc punts que es guanyen quan es fa un joc.
4. Expressió que usa el marxador quan s'acaba un joc per a indicar que ha finalitzat. **Punt**

per als rojos!

5. **Comptar els punts** Determinar els punts aconseguits per un equip durant una partida.

6. **Fer punts** Marcar punts.

7. **Ser un bon punt** (un pilotari) Saber molt, ser molt experimentat.

PUNTA

1. Punter. Jugador que ocupa la demarcació de joc més avançada
2. Lloc on se situa el punter.
3. **Fer** (o **cobrir**) **la punta** (o **fer la punta de corda**) Jugar amb l'objectiu de defendre les lloses pròximes a la corda.
4. **Fer puntes** (a algú) Poder començar a competir amb algú que té un nivell superior de joc.
5. **Punta de corda** Part del sòl del trinquet més pròxim a la corda.

PUNTER. En pilota valenciana, jugador que ocupa la demarcació de joc més

avançada amb una depurada tècnica i col·locació en les modalitats d'escala i corda, galotxa i raspall.

PUNTUACIÓ

1. Qualificació per punts.
2. Nombre de punts aconseguits per un esportista o per un equip en una competició.

PUNXONAR Jugar (una pilota) per dalt, de manera que, en el moment que passe al camp contrari i toque terra, no eleve el bot de les lloses.

Q

QUADRO

1. Porció imaginària del terreny de joc de forma quadrangular.
2. En les modalitats de carrer en què es ferix, nom que rep el dau, generalment un tros de la vorera, on s'ha de col·locar la pilota de la ferida.
3. Conjunt de jugadors que pertanyen a un trinquet.
4. **Quadro de falta** Espai on ha de col·locar-se la pilota del traure en la modalitat de les galotxes de Monòver.

QUARANTA. En pilota valenciana, així com en tennis, tercer tant o quinze dins d'un mateix joc o joc. Mentre a les comarques alacantines és més freqüent sentir Quaranta en les de València es tendeix a dir Val.

QUART Cadascuna de les quatre parts iguals en què es dividix un blau.

QUEDO A Morella, all. Joc de xiquets que es practica llançant a l'aire una pilota que cada jugador intenta empomar per a llançar-la contra els altres jugadors, els quals intentaran esquivar-la i passaran a ser perseguïdors quan s'apoderen de la pilota.

QUINZE.

1. Primer punt d'un joc o joc aconseguït per qualsevol dels dos bàndols que prenen part en una partida de pilota valenciana. Per extensió s'utilitza aquest terme com sinònim de punt, excepte en la modalitat de frontó.
2. Transcurs d'una jugada fins que un dels adversaris no pot tornar la pilota d'acord amb les regles del joc.
3. Cadascun dels quatre punts que, quan es guanyen, fan pujar la comptabilitat del joc.
4. En el trinquet, ratlla del dau o blau inicial quan es trau des del rest.
5. En les modalitats de carrer, ratlla amb què es delimita el terreny de joc.
6. **A quinze** (o **a quinzens**) Igualats a un quinze.
7. **Acabar un quinze** Rematar-lo, finalitzar-lo amb èxit.
8. **El quinze es fa sempre en dos vegades** Expressió que indica que un quinze cal preparar-lo amb un bon colp i rematar-lo en el següent.
9. **Fer quinze** (la pilota) Jugar-la i guanyar el punt.
10. **Fer un quinze** Guanyar-lo.
11. **Fer-se quinze** Aconseguir el quinze directament en la treta o la ferida sense que intervinga el jugador contrari.
12. **Mastegar el quinze** (o **treballar el quinze**) Fer una llarga jugada abans de poder rematar el quinze.
13. **No donar un quinze per perdut** (o **no tindre quinze perdut**) Jugar amb molta tenacitat i perseverança.
14. **No saber fer-la quinze** Jugar a passar la pilota, però sense llançar-la amb la força o col·locació per a finalitzar amb èxit un punt.
15. **Perdre quinze** Tocar la pilota amb alguna part del cos diferent de les mans o errar la pilota de manera que comporte la pèrdua del quinze.

16. **Preparar el quinze** Forçar l'adversari amb una pilota d'atac que haja de tornar amb dificultat per a rematar el quinze en la jugada següent.
17. **Quinze de la banca** Joc aconseguit per la banca.
18. **Quinze de la banca** En algunes modalitats de carrer, ratlla situada darrere de l'equip del rest.
19. **Quinze del rest** Joc aconseguit pel rest.
20. **Quinze del rest** En algunes modalitats de carrer, ratlla situada darrere de l'equip que es troba en el traure i que ha de passar l'equip de la banca per a aconseguir un quinze.
21. **Quinze net (o quinze per res)** Puntuació dins d'un joc en què un equip ha aconseguit un primer punt, mentre que l'altre equip encara no n'ha guanyat cap.
22. **Si me la donen quinze, no la vull!** Expressió utilitzada per un jugador quan erra una pilota fàcil de jugar.
- QUINZÉ A quinzens** Moment de la puntuació d'un joc en el qual els dos equips estan empatats a quinze.

R

- RACO.** En un trinquet, angles d'aquest en la intersecció entre la muralla i els frontons. Tota pilota que va a parar aquí resulta de difícil devolució. Funciona com sinònim "pou".
- RAJAR** Traure (la pilota) rebarrant-la, sense colpejar-la ni botar-la abans.
- RAJOLA.** Taulell que serveix per a efectuar la ferida en escala i corda (en un trinquet) o per a realitzar el traure en les modalitats de raspall i llargues en un carrer. Aquesta lloseta sol ser de marbre per garantir un bot net. Funcionen com sinònims taulell, pedra o llosa.
- RASPADA.** (o raspallada)
1. Acció o efecte de raspar.
 2. **De raspada** Copejament característic de la modalitat de raspall que s'executa sempre que la pilota vagi arran de terra o hagi quedat detinguda. Sol efectuar amb la punta dels dits.
 3. **De raspada** En el joc a l'alt, colpejant la pilota quan corre per l'escala.
- RASPALL. (Raspallot, raspalloc, raspa, raspeta o rastres)**
1. Modalitat de pilota valenciana, que es pot jugar tant al carrer com al trinquet i que es caracteritza per que la pilota roman en joc encara que corri sobre el sòl, sense límit de bots de manera que els jugadors han de raspar amb els dits de lamà la superfície de la pista. Com no està limitat el nombre de bots, els tants són més llargs en haver més intercanvi de cops. Per aquesta circumstància és la modalitat que requereix una major fortalesa física, ja que els tants o quinzes són més duraders que en altres disciplines d'aquest esport. Es desconeix l'origen d'aquesta manera de jugar, encara que pogués tenir un remot precedent en el joc romà a què fa referència Marcial, l'harpastum. El servei s'efectua des del dau al trinquet i al carrer des de la pedra. Aquesta modalitat del joc emprava la pilota de vaqueta, completant-se amb els didals per a la protecció dels dits. Mentre que en les altres variants de pilota valenciana s'usen els pantalons llargs, la indumentària dels jugadors al raspall inclou el pantaló curt, per sobre del genoll, per evitar que el vol dels camals els destorbi al raspar la pilota. Sol jugar-se trio contra trio, parella contra parella, o parella contra trio, no seguint amb tant rigor com en altres formes de joc les regles de col·locació dels jugadors, i es permet habitualment intercanviar les posicions als participants. Els jocs tenen el mateix tempteig que les altres modalitats, encara que les partides, donada la seva duresa, es juguen únicament a cinc jocs. L'objectiu consisteix sempre en que la pilota vagi més enllà de les línies que indiquen l'espai de joc al carrer o, al trinquet, que la pilota colpegi bé en

el tamborí bé en els frontons del mateix sense que pugui ser retornada de rebot per l'equip contrari. El raspall, és una modalitat en auge que va "in crescendo" i que cada vegada té més equips participants en els campionats d'aficionats. També és la modalitat ideal per iniciar-se en la pràctica de la pilota i per això moltes escoles de pilota comencen per ensenyar aquesta modalitat. Funcionen com sinònims les veus: .

2. **Raspall a pals** Variant de la modalitat de raspall en què se segueix la puntuació de pals i no de quinze, de manera que cada pilotada val un punt o pal, i guanya qui arriba primer a la quantitat de punts fixada a l'inici de la partida.

3. **Raspall a quinze** Variant de la modalitat de raspall en què se segueix la puntuació de quinze i jocs.

4. **Raspall a ratlles** Modalitat de raspall en què es tenen en compte les ratlles.

5. **Raspall al carrer** Modalitat de raspall jugat en el carrer.

6. **Raspall al trinquet** Modalitat de raspall jugat en el trinquet.

RASPAR (o raspallar)

1. En la modalitat de raspall, jugar (la pilota que s'arrossega per terra o que ha quedat detinguda).

2. **Raspar per baix cama** En la modalitat de raspall, fer una raspada, especialment quan la pilota ha quedat parada, de manera que l'avantbraç contacta amb la part inferior de la cama, alhora que la mà ho fa amb la pilota, per aconseguir un efecte de palanca que li faça guanyar

potència i elevació.

RASPOTER-A. Jugador de raspall.

RASTELL En les modalitats de carrer, filera de pedres que forma la vora de la vorera i que constituïx un element determinant en la possible trajectòria de la pilota.

RATA DE TRINQUET Jugador o travessador que utilitza el bon coneixement d'un trinquet concret per aconseguir-ne profit.

RATER-A. Que coneix i utilitza amb picardia (un pilotari) tots els amagatalls possibles del terreny de joc.

RATERIA Jugada d'astúcia i habilitat.

RATLLA

1. Línia horitzontal pintada en el terreny de joc per a marcar uns límits.

2. Situació del joc a llargues que es produïx quan la pilota, sense arribar al frontó contrari o a la línia de quinze, es deté en un punt, que s'assenyalarà amb una marca i que servirà com a línia divisòria del terreny de joc per a la disputa de les ratlles.

3. **A ratlles** En algunes modalitats de joc, com ara el raspall, llargues o galotxa, manera de jugar seguint el sistema de les ratlles.

4. **Fer ratlla** (l'equip del rest) En les modalitats de llargues i raspall a ratlles, aconseguir la situació del joc anomenada ratlla.

5. **Guanyar una ratlla** Guanyar el primer o segon quinze després d'haver passat a traure quan s'ha aconseguït fer val i ratlla o dos ratlles.

6. **No tindre res ningú i ratlla** Aconseguir una ratlla sense que cap dels dos equips haja obtingut encara cap quinze.

7. **Ratlla de la ferida** En la modalitat d'escala i corda, línia pintada en la muralla esquerra del trinquet per dalt de la qual ha de picar la pilota quan és ferida abans de caure en el dau.

RATOLINEJAR Fer el ratolí.

REBAIXAR

1. Disminuir (l'avantatge del contrari).

2. **A rebaixar** A pujar i baixar.

REBALLADA. Acció o efecte de reballar.

REBALLAR

1. Llançar (una pilota) amb força sense fer-la botar ni colpejar-la.
2. Llançar una moneda a l'aire per decidir la posició dels dos equips quan no s'havia pactat anteriorment.

REBATRE Repel·lir amb força (la pilota llançada per l'adversari).

REBOT

1. Acció o efecte de rebotar.
2. Jugada en la qual es colpeja la pilota després de pegar en el frontó, ja siga a l'aire o al primer bot.
3. Cadascun dels dos frontons del trinquet o la paret situada darrere dels jugadors en la modalitat de frontó.
4. **A rebot** Modalitat en desús de pilota jugada en el trinquet, en què la ferida havia de superar una corda situada prop del frontó i el rest la podia jugar a l'aire, al primer bot o al rebot per a passar-la per dalt d'una corda central.
5. **A rebot!** Expressió amb què el mitger indica al seu rest que es col·loque adequadament per a jugar la pilota de rebot.
6. **Eixirse'n del rebot** (l'escalerer) Separarse del rebot per a jugar una pilota més còmodament.
7. **Rebot a colp** Rebot en què la pilota colpeja directament la paret del frontó abans del primer bot, de manera que pot ser jugada posteriorment a l'aire o després de deixar-la botar.
8. **Rebot a dos parets** Rebot en què la pilota colpeja en la muralla i en el frontó.
9. **Rebot acostant-se** Jugada en què el rest s'ha d'aproximar ràpidament al frontó perquè la pilota du poca força i el rebot serà curt.
10. **Rebot de calbot** (o **de carxot**) Colp de pilota al rebot a la manera de calbot.
11. **Rebot d'esquerra** Rebot jugat amb la mà esquerra.
12. **Rebot de petxineta** Jugada en què el jugador del rest, pel fet de no estar ben col·locat o perquè es veu sorprès per la trajectòria de la pilota, ha d'executar el rebot per dalt amb la mà còncava.
13. **Rebot de tic-tec** (o **de xic-xec**) Rebot molt ràpid.
14. **Rebot del Gat** Jugada típica d'aquiest famós mitger en què la pilota, jugada de volea i correguda de mà, queia prop del frontó contrari per a aconseguir un rebot rapidíssim i amb efecte, molt difícil de tornar.
15. **Rebot eixint-se'n** Jugada en què el rest s'ha de separar del frontó per a colpejar la pilota, que rebotarà amb força.
16. **Rebot fi** (o **clar**, o **bo**, o **noble**) Rebot en què la pilota ix recta.

REBOTAR

1. Botar (la pilota) contra un lloc després d'haver botat contra un altre.
2. Tirar (un jugador) la pilota de rebot.

REBOTEJAR Tornar (la pilota) després que esta haja colpejat en el mur del rebot.

REBOTER-A Jugador que domina la tècnica del rebot.

REBOTET.

1. Modalitat quasi desapareguda, similar a l'escala i corda o a la galotxa, que es juga fent el dau des de la part del rest.
2. Modalitat de pilota valenciana emparentada amb els Galotxetes de Monòver o la més antiga Pilota Grossa que es practica exclusivament en l'Olleria (Vall Albaida) al costat del trinquet d'aquesta localitat, la paret pertany a l'antiga muralla de la Vila, i que està considerat com el recinte esportiu en actiu més antic al País Valencià (finals del segle XVIII).

RECIALLA Jugador acabat físicament.

RECITAL Partida excel·lent.

RECONEIXEMENT Admiració dels aficionats per un jugador que s'esforça molt en el joc.

RECULES A recules Reculant, movent-se cap arrere.

RECUPERAR-SE Reduir (un equip) l'avantatge que havia aconseguit l'equip adversari.

RECURS Tècnica, habilitat, capacitat estratègica, etc., que posseïx un jugador.

REDOLAR Caure avall (la pilota) per un pla inclinat, moure's al llarg d'una superfície pegant voltes sobre si mateixa.

REFER-SE Recuperar-se.

REFILAR. Llançar (la pilota) molt lluny,

REBALLAR-LA Resposta immediata a un estímul.

REGLAMENT Conjunt de normes i disposicions que regulen el joc de pilota valenciana en les diferents modalitats consolidades. El Reglament de la Federació de Pilota Valenciana.

REGLAMENTARI-ÀRIA D'acord amb el reglament.

REHABILITACIÓ Recuperació, per mitjà de procediments adequats, d'una habilitat corporal normal que, a causa d'un traumatisme, s'havia perdut.

REI

1. Jugador que guanya una partida del joc a reis.

2. **A reis** Modalitat de joc a paret en què poden participar diversos jugadors, que queden eliminats gradualment en el moment en què fallen la tornada, fins que només queda el vencedor, el qual es convertix en rei, de manera que ha de jugar a continuació contra tots els adversaris.

RELAXAR Afluïxar o disminuir el ritme o la intensitat (d'una partida o competició).

REMATAR Finalitzar (una jugada o una sèrie de jugades).

REMUNTADA Acció o efecte de guanyar punts o posicions en una classificació, o de superar un resultat advers.

REMUNTAR Superar un resultat advers (en una partida o en una competició).

RENDIMENT Relació que s'establix entre l'energia utilitzada per un pilotari i el resultat obtingut.

RENOM Sobrenom o àlies que utilitzen els jugadors de pilota per a ser coneguts d'una manera especial.

RENYIT-IDA. Que es desenrotlla (una competició) amb molta rivalitat, perquè els participants tenen mèrits semblants.

RES

1. Situació en la qual es troba un equip que encara no ha fet cap punt.

2. **Ací ningú sap res** (o **en pilota, qui sap més, no sap res**) Expressió per a indicar que, en pilota, fins i tot els aficionats més entesos s'equivoquen sovint en els pronòstics.

RESERVA Jugador que no figura en l'equip titular.

RESISTÈNCIA Capacitat per a mantindre un esforç prolongat durant molt de temps.

RESQUIT

1. Acció o efecte de resquitar-se.

2. **A resquit** A pujar i baixar.

3. **Donar resquit** (el vencedor) Accedir a la disputa d'una nova partida sol·licitada pel perdedor, generalment millorant-li les condicions.

RESQUITAR-SE Guanyar la segona partida jugada en resquit.

REST

1. En un trio o en una parella de jugadors, pilotari que juga darrere.

2. Acció o efecte de restar.

3. Segons les característiques de cada modalitat, part del terreny de joc contrària a la banca o al dau.

4. Equip que ocupa la part del terreny de joc corresponent al rest.

RESTA. Jugador que ocupa la posició del terreny de joc més endarrerida en partides de parelles.

RESTADA Rest. Acció o efecte de restar.

RESTADOR-A Rest. En un trio o en una parella de jugadors, pilotari que juga darrere.

RESTAR. Tornar, des de la part més endarrerida del terreny de joc, la pilota llançada pel qui trau o fa el dau, segons les característiques de la modalitat.

RESULTAT Puntuació final d'una partida o d'una competició.

RETIRADA Acció de retirar-se de la pràctica esportiva o d'una competició, a causa d'una lesió o voluntàriament.

REVELACIÓ Pilotari o equip que, en contra de l'opinió generalitzada, aconsegueix captar l'interés dels aficionats per uns resultats excel·lents.

REVENJA Nova partida que dona la possibilitat de canviar un resultat advers anterior.

REVÉS Colp que es veu obligat a fer un jugador que juga privat d'una mà i que ha de colpejar la pilota amb l'altra mà girada.

RIVAL Adversari en una competició.

RIVALITAT Estat de dos o més jugadors o equips que són rivals.

RODAR Córrer (la pilota) per l'escala del trinquet o per terra, en la modalitat de raspall.

ROIG.

1. Color que distingeix l'equip que duu cenyida a la cintura la faixa roja i que en general és el que té una major experiència.

2. **Als rojos!** Expressió amb què el marxador anuncia travesses en contra de l'equip roig.

3. **Qui vol rojos?** Expressió amb què el marxador pregunta qui vol travessar a favor de l'equip roig.

4. **Voler rojos** Acceptar una travessa a favor de l'equip roig.

ROTLLAR

1. Colpejar (la pilota) imprimint-li un determinat efecte giratori que dificulta la tornada de l'adversari.

2. Enrotllar-se.

S

SABATERA. Adjectiu que serveix per designar en pilota valenciana la partida que es guanya un equip sense que l'altre aconsegueixi tan sols anotar-se un sol joc o joc.

SABATILLA Calcer lleuger, de lona o de pell, generalment amb cordons, de sola flexible i antilliscant, utilitzat pels jugadors de pilota.

SAGUER. Jugador que ocupa la posició del terreny de joc més endarrerida en partides de parelles.

SALVAR

1. Superar per dalt.

2. Guanyar un equip (una partida) en la qual l'equip contrari ha gaudit durant el joc d'un avantatge considerable.

SAMARRADA Colp fort pegat a la pilota amb la mà.

SAMARRETA Camiseta.

SANCIÓ Penalització que s'imposa a un jugador o a un equip per infringir el reglament.

SANCIONAR Imposar una sanció.

SEGUIDOR Que sent afició per un jugador o per un equip i segueix la seua trajectòria professional.

SELECCIÓ Equip format pels millors jugadors de més d'un equip en representació d'una ciutat, d'una comarca, d'una comunitat autònoma, etc.

SELECCIONADOR-A Persona encarregada de la formació i de l'entrenament d'una selecció.

SEMIFINAL Partida de la penúltima ronda en una competició, en la qual es decidixen els jugadors o els equips que jugaran la final.

SEMIFINALISTA Que arriba (un jugador o un equip) a una semifinal.

SENTIDA Dolor intens percebut al rebre un colp.

SERVEI (o **Servici**)

1. Acció de posar la pilota en joc, llançant-la amb la mà, al començament de la partida i de cadascun dels punts.

2. **Servici clar** Servici en què es llança la pilota de manera que es facilita la restada al contrari.

3. **Servici curt** Pilota curta.

4. **Servici llarg** Pilota llarga.

SERVIDOR-A Jugador, generalment davanter o punter, encarregat de fer el servici, la treta o la ferida.

SERVIR Posar (la pilota) en joc.

SET A sets En les modalitats de llargues i raspall, seguint un model de puntuació en desús en el qual cada joc valia set punts.

SOCI-SÒCIA Persona que forma part d'una societat o d'un club de pilota.

SOCIETAT Conjunt de persones dedicades a la promoció d'un esport.

SORTEIG Acció de decidir a la sort l'equip que obté el dret al primer servici o treta.

SUBCAMPIÓ-ONA Que s'ha classificat (un pilotari o un equip) en segon lloc en un campionat.

SUBCAMPIONAT Segon lloc en la classificació d'un campionat.

SUPLANT Que substitueix o pot substituir un altre pilotari en una partida.

T

TÀCTICA Mètode o sistema de plantejament d'una partida.

TALLADA Acció o efecte de tallar.

TALLADOR-A Que domina (un jugador) el colp de tallada i que l'usa sovint.

TALLAR.

1. Pegar a la pilota de manera que passe molt forta i ajustada a la corda.

2. **Tallar corda** Llançar la pilota violentament al camp contrari sense que descriga una paràbola, sinó amb la intenció que passe arran de corda, de manera que l'altre equip tinga dificultats per a tornar-la.

TALLER DE PILOTA Curs breu i pràctic on es mostren alguns aspectes d'ini-ciació a la pilota valenciana.

TALÓ Papereta roja o blava que dóna el marxador al postor com a justificant de la travessa que ha efectuat.

TALONARI Llibret amb les bolletes de les travesses que repartix el marxador als postors.

TAMBORÍ. Bisell vertical de 25 centímetres de llarg per 25 d'ample que serveix per matar l'angle que formen els frontons en el trinquet. Es considera la prolongació del «frontó» i la pilota que bota o rebota sobre ell, és també aire.

TANCAR

1. Acabar (una partida).

2. Acostar-se (un jugador) a la muralla del trinquet o a les parets del carrer.

3. Acostar-se molt a la paret (una pilota), amagar-se.

TAPAR En la modalitat de frontó, dificultar una jugada, un jugador, interposant-se entre el jugador contrari i la pilota.

TAQUILLA

1. Lloc on es despatxen els bitllets al públic.

2. Despatx d'entrades o de bitllets.

3. **Fer taquilla** Vendre moltes entrades.

TAULELL. Llosa que serveix per a efectuar la ferida en escala i corda (en un trinquet) o per a realitzar el traure en les modalitats de raspall i llargues en un carrer. Aquesta lloseta sol ser de marbre per garantir un bot net. Funcionen com sinònims rajola, pedra o llosa.

TEC Qualitat de la pilota que depén en gran manera del seu farciment, i que es

manifesta en el tacte i el so que fa quan bota.

TÈCNIC-A Entrenador.

TECNIFICACIÓ Acció d'adquirir o de perfeccionar la tècnica del joc de la pilota.

TELA Coberta dels trinquets tancats feta de tela metàl·lica o de materials plàstics translúcids.

TELLA En la modalitat a ratlles, marxa. Cadascuna de les fustes, en el joc de carrer, que es col·loquen on es fa una ratlla perquè s'hi ha aturat la pilota, i que van marcades amb els números 1 o 2, per a indicar si és la primera o segona ratlla que aconsegueix un equip.

TEMPTEIG Acció de temptejar.

TEMPTEJAR Fer provatures en els primers jocs d'una partida per a veure quin és l'estat físic dels contraris i per a afavorir l'entrada de les travesses.

TERRA

1. Superfície sobre la qual es juga.
2. Pilota que bota en el terra.
3. **A terra** A raspall.
4. **Tirar per terra** (una pilota) Fallar el colp quan es llança per davall de la corda.

TESAMOLL Material, esponjós per una banda i adhesiu per l'altra, que s'usa per a arreglar-se les mans i protegir-se-les dels impactes de la pilota.

TIRAR

1. Fer anar amb un cert impuls (la pilota), pegar-li un colp o una espenta, de manera que recórrega una certa distància en una direcció determinada.
2. Travessar a favor d'un equip.
3. **Tirar a l'escala** (la pilota) Llançar-la a l'escala com a solució momentània per a superar una solució de compromís.
4. **Tirar al personal** (la pilota) Enviar-la entre el públic.
5. **Tirar dalt** (la pilota) Enviar-la als alts.
6. **Tirar de braç** (un postor) Efectuar moltes travesses de considerable quantia.
7. **Tirar dins de casa** (la pilota) Enviar-la dins de la porta del trinet per on ixen els jugadors.
8. **Tirar (o traure) el lleu (per la gola)** Fer un gran esforç.
9. **Tirar fort i lluent** Llançar la pilota amb la màxima potència.
10. **Tirar-les davall les barres** En la modalitat de raspall, jugar les pilotes de manera innocent.
11. **Tirar-li** Jugar amb ganes, amb força.
12. **Tirar-li cap i tot** Colpejar la pilota amb la màxima potència.
13. **Tirar-li des de la primera** Jugar amb força des del primer quinze, generalment perquè hi ha diners en la corda, o perquè la partida està inclosa en una competició.

TOCAR

1. Entrar en contacte la pilota (amb alguna cosa).
2. Jugar la pilota procurant que colpegi (la muralla, la careta o algun altre element) per a desorientar els adversaris.
3. **A tocar escala** En partides d'aficionats, començant traient de maneta des del dau o des del blau pactat, amb la condició que la pilota bote a l'altre costat de la corda sobre l'escala, per on pot caure lliurement.
4. **A tocar escala i frontó de bo** Variació de la modalitat d'aficionats denominada a tocar escala.
5. **Tocar els caps** En el trinet, fer arribar les pilotes al rebot de l'equip contrari.
6. **Tocar escala** Llançar una pilota a l'escala del trinet.
7. **Tocar l'erro** Obligar el contrari a jugar la pilota en aquelles posicions que menys domina.
8. **Tocar muralla** Colpejar la pilota en algun punt de la muralla del trinet per a donar-li un efecte determinat.
9. **Tocar per dalt** En el trinet, fer de manera que la pilota toque la muralla per dalt

de la
ratlla de la ferida.

TOMBAR Canviar completament el rumb de joc (d'una partida) i, especialment, el resultat.

TORNADA Acció de tornar la pilota.

TORNAR

1. Repel·lir (la pilota) cap a l'adversari que l'havia llançada.
2. **Tornar a carregar** Repetir el colp d'atac contestant el rest defensiu del contrari.
3. **Tornar clar** (la pilota) Tornar-la sense crear dificultats al contrari.

TORNEIG

1. Competició entre equips o jugadors individuals, un dels quals es proclama campió.
2. **Torneig obert** Torneig en què poden participar tant jugadors professionals com jugadors aficionats.
3. **Torneig oficial** Torneig organitzat oficialment per una entitat competent.

TRAEDOR-A m. i f. Jugador que realitza el traure.

TRAJECTÒRIA

1. Corba més o menys pronunciada que descriu la pilota en l'aire segons la velocitat que porte.
2. Línia de la vida esportiva d'un jugador.

TRAURE.

1. Acció o efecte de traure.
2. Jugador que efectua el traure.
3. Jugada que serveix d'inici del joc per al conjunt de modalitats que componen la pilota valenciana. Pot efectuar-se mitjançant diferents cops: de bragueta, a contrama, de manro, etc.
4. Jugar de bo (una pilota que descriu una trajectòria difícil).
5. **Traure a curtes** (o a **curtetes**) Traure de manera que la pilota bote en la part davantera del camp contrari.
6. **Traure al bot** Traure després de picar la pilota en terra i colpejant-la amb força amb la mateixa mà.
7. **Traure arrimat** Traure de manera que la pilota es tanque a la muralla o a la careta del primer escaló del trinquet, o a les fatxades del carrer.
8. **Traure de banqueta** Traure després de picar la pilota en la banqueta.
9. **Traure de bracet** Traure de manera que la pilota recórrega el braç des de la mà fins al bíceps, on es fa botar amb un moviment bruscat per a colpejar-la amb la mateixa mà abans que arribe a terra.
10. **Traure de braç** En la modalitat de raspall, traure de bot colpejant la pilota de calbot.
11. **Traure de contramà** En la modalitat de llargues, manera de traure que consistix a colpejar la pilota amb la mà dreta després de picar-la en la paret de l'esquerra.
12. **Traure de maneta** Modalitat de traure predominant a la Marina, que consistix a passar-se la pilota d'una mà a l'altra abans de colpejar-la, generalment d'esquerra a dreta i sense fer-la botar.
13. **Traure de palma** En la modalitat de les galotxes de Monòver, única manera de traure permesa en què, sense eixirse'n del quadro assenyalat en terra, al costat de la banqueta, s'ha de picar la pilota abans de colpejar-la de palma.
14. **Traure donant-se-la** Traure passant-se la pilota de mà i sense botar-la.
15. **Traure llarg** Impulsar la pilota a molta distància en el servici del traure.
16. **Traure llarg i arrimat** Fer una jugada amb força i decisió.
17. **Traure net** Impulsar la pilota de manera que el contrari la pot tornar fàcilment.
18. **Traure seguit** Efectuar el traure sense passar mai al rest, perquè així s'ha pactat la partida.

TRAVESSA (o TRAVESSES).

1. Acció i efecte de travessar.
2. Paper imprés on s'escriuen les prediccions per a participar en les apostes.
3. **Calfar-se les travesses** Augmentar l'interés d'una partida per la gran quantitat de travesses efectuades.
4. **Casar les travesses** (el marxador) Igualar la quantitat de diners jugats en les travesses a cada costat.
5. **Moure les travesses** (el marxador) Cantar repetidament l'oferta de les travesses per a propiciar-les.

TRAVESSADOR-A Persona que fa travesses en el joc de pilota.

TRAVESSAR Pactar el guany o la pèrdua (d'una certa quantitat de diners) segons quin siga el resultat d'una competició o d'un joc.

TRENCACOLL A trencacoll Amb força, amb molt de treball i fatiga.

TRENCADA Acció o efecte de trencar.

TRENCAR. Canviar la pilota bruscament de trajectòria després d'entropessar amb algun objecte.

TRENTA

1. Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un dels equips guanya dos quinze.
2. **Trenta i val** Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un equip guanya dos quinze, i el contrari, tres, o bé quan estaven a dos i un dels dos equips aconseguix un quinze.
3. **Trenta net (o trenta per res)** Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un equip guanya dos quinze, i el contrari, cap.
4. **Trenta per quinze** Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un dels equips ha guanyat dos quinze, i el contrari, un.

TRENTENA Antigament, quantitat igual a la travessada en la partida, que havia de pagar aquell jugador que, sense tindre cap lesió i havent-hi prou llum solar, abandonava la partida sense concloure-la.

TRETA

1. Quinze aconseguit de traure o ferir sense que el jugador contrari toque la pilota.
2. Acció o efecte de traure.
3. **Fer una treta (o fer-se treta)** Guanyar un quinze directament amb una treta.
4. **Treta bona** Quinze aconseguit de traure o ferir sense que el jugador contrari toque la pilota.

TRIAT-ADA Escollit, considerat com a molt bo.

TRINQUET.

1. Es tracta d'un local tancat de forma rectangular format per la pista i quatre parets que fan joc. La seva longitud oscil·la entre 45 i 60 m. L'amplària, proporcionada a la seva longitud, és de 8'50 a 11 m. Adossada a una de les parets laterals hi ha una escala de quatre trams, el primer tram és de major altura que els altres, sent l'altura dels quatre graons de 1'50 a 1'70 m, i la seva amplària aproximadament la mateixa. Les parets dels extrems tenen una alçada variable de 3 a 4 m, i en elles hi ha galeries perquè se sente el públic. A la capçalera del trinquet, al costat de l'escala col·locada a l'esquerra del jugador, hi ha un quadre d'un màxim de 2 m de costat, anomenat dau, necessari per a la modalitats d'escala i corda i raspall . En el passat es jugava també a llargues i a rebot.

Encara que, en general, els trinquets solen complir amb les condicions exposades de mesures i característiques, però no tots són iguals. La major diferència és que uns estan coberts, i altres no. La cobertura és una tela metàl·lica estesa sobre la part superior del trinquet, la finalitat és evitar la pèrdua de pilotes. En l'actualitat, la majoria de trinquets són coberts. De la mateixa manera també s'associa el vocable trinquet amb el local de petites dimensions en què es practica la modalitat de pilota grossa. A més, les noves construccions escolars inclouen entre les seves instal·lacions esportives un minitrinquet on els escolars s'inicien en aquest esport.

2. **Trinquet cobert** Antigament, trinquet cobert de tela metàl·lica per a evitar que s'hi perderen pilotes, i, en l'actualitat, edifici cobert totalment amb diferents materials que protegeixen el joc de la pluja i del mal oratge.
3. **Trinquet dau** Trinquet que, per les seues característiques, ofereix més avantatges a qui juga el dau.
4. **Trinquet de galotxa** Carrer artificial construït per a practicar la modalitat de galotxa.
5. **Trinquet de pilota grossa** En la primera mitat del segle xx, trinquet situat en la comarca de la Marina, de dimensions reduïdes, i que coincideix en les seues característiques amb les actuals galotxes de Monòver.
6. **Trinquet descobert** Antigament, trinquet no cobert amb tela metàl·lica, i, actualment, edifici a l'aire lliure sense protecció.
7. **Trinquet menut** Edifici on es practiquen les galotxes de Monòver.
8. **Xafar un trinquet** Entrar en un trinquet com a espectador.

TRINQUETER. Persona que regenta o posseeix un joc de pilota o trinquet. En el passat, en moltes ocasions, la gerència de la majoria dels trinquets era compartida per trinqueters i ordres religioses o convents.

TRIO Equip de tres jugadors.

TROFEU

1. Objecte de valor, generalment una copa o una medalla, que un club esportiu, un equip o un esportista rep com a recompensa simbòlica per la seua victòria.
2. Competició esportiva.

V

VAI. Expressió amb què un pilotari indica que té la intenció de servir.

VAIG! Jo! Expressió que un jugador adreça a un company d'equip per a indicar-li que vol jugar una pilota perquè es troba en millors condicions per a fer-ho.

VA DE BO. Frase amb la qual s'anuncia l'inici d'una partida de pilota. Expressió que ha transcendit el món de la pilota valenciana i que s'ha incorporat al llenguatge estàndard per indicar que l'activitat de la qual es parla va de debò.

VAL.

1. Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un dels dos equips ha guanyat tres quinzes o situació que es produïx quan un equip aconseguix un quinze després d'estar els dos equips igualats a dos.
2. En algunes localitats, finalització del joc que consta només de tres quinzes.
3. **De val a punts, cinc** (o **deu**, etc.) Situació de la comptabilitat d'una partida en què un equip ha guanyat un joc, cosa que provocarà que aconseguisca la quantitat de punts que s'indica a continuació en la modalitat de pujar i baixar.
4. **Val i el bombo** (o **val i la del bombo**, o **val i la conill**, o **val i allò altre**) Situació en què l'equip o el jugador que té val guanya el joc i també la partida, amb la condició que faça el quinze següent.
5. **Val i partida** Última pilota d'una partida.
6. **Val i quinze** Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un dels dos equips ha guanyat tres quinzes, i el contrari, un.
7. **Val i trenta** Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un dels dos equips ha guanyat tres quinzes, i l'altre, dos, o situació que es produïx quan un equip aconseguix un quinze després d'estar els dos equips igualats a dos.
8. **Val net** (o **val per res**) Puntuació dins d'un joc a què s'arriba quan un dels dos equips ha guanyat tres quinzes, i l'altre, cap.

VALEDOR-A Padrí-a. Persona que protegeix un jugador i que li dóna suport en les partides de compromís, especialment en els desafiaments.

VAQUETA. Pell del bescoll del bou amb què es folra o es recobreix la clàssica pilota del joc valencià.

VENCILLADA. Girada de peu.

VENTAR

1. Jugar la pilota amb gran potència.

2. **Ventar mosques** (un jugador) Fallar la pilota a causa d'entrar-li fora de temps, sense arribar a tocar-la.

VERD Color que durant algun temps va substituir el blau de la faixa en alguns trinquets, sobretot de la Plana de Castelló.

VERMELLS. Un dels dos bàndols que participen en una partida de pilota valenciana. Generalment es tracta de l'equip o del pilotari a priori favorit per la victòria, o igualtat, el de més edat. El bàndol oposat són els Blaus. A les apostes el marxador dóna l'opció d'apostar als vermells o al blaus. Durant el franquisme, com assenyala l'especialista en pilota valenciana Josep Lluís Bausset, es va obligar a substituir la grafia de vermells per la de colorits.

VESTIDOR En les instal·lacions esportives dels trinquets, lloc on els jugadors es canvien de roba.

VESTIR

1. Dur o posar-se (la roba que s'utilitza per a jugar) un jugador de pilota.

2. **Vestir-se de blanc** Participar com a professional en les partides de pilota.

VETA.

1. Antiga protecció de tela en forma de cinta que s'usava en pilota valenciana, especialment en la modalitat del raspall, per fixar els didals o, si no algun drap petit per protegir-se els dits. Avui ha estat substituïda en la seva pràctica totalitat per l'esperadrap. No obstant això, els actuals guants encara conserven dues vetes que serveixen per lligar-se el guant a la mà a la part posterior d'aquesta, en una acció que executa el pilotari sense que ningú l'ajudi. XAPA. En la modalitat de frontó valencià, peça metàl·lica situada a una altura d'entre 85 i 95 centímetres d'altura en el frontis que serveix per delimitar l'espai per sobre del qual tota pilota ha de colpejar per ser considerada bona.

2. **Lligar-se les vetes** Enrotllar-se els dits amb vetes per a protegir-los, especialment en les partides de raspall.

3. **Lliga't les vetes** Expressió que indica l'acceptació de les condicions d'un desafiament i la seua disputa immediata.

VETERÀ-ANA Que té molta experiència en la pràctica del joc de la pilota.

VEURE

1. Jugar (la pilota).

2. Percebre (la pilota).

3. **A veure!** Expressió amb què el jugador demana que s'òbriga pas a la pilota en joc entre el públic, en l'escala del trinet o en les voreres del carrer.

VINT-I-UNA A la vint-i-una Modalitat de joc indirecte propi de comarques com la Vall d'Albaida o el Comtat, que es jugava contra la paret d'una església o d'un palau, amb regles

molt semblants al frontó valencià, i en què guanyava el primer que arribava al vint-i-u.

VISITANT Que juga (un pilotari o un equip) en la canxa o en el trinet d'un equip rival.

VOLADORA Pilota voladora.

VOLEA (o VOLERA)

1. Colp que un jugador, generalment el mitger, pega a la pilota amb la mà sense esperar que toque terra.
 2. **El de la volea** (o **el qui fa les volees**) Jugador encarregat de jugar la ferida a l'aire.
 3. **Tindre la volea curta** (o **llarga**) Jugar el colp de volea de manera poc (o molt) potent.
 4. **Volea fent-se arrere** Volea que es connecta retrocedint per a millorar la col·locació de la pilota.
- VOLEETA** Volea fàcil de jugar.
- VOLER.** Acceptar, un postor, (les travesses oferides pel marxador).
- VORA Sense tocar vores** Sense tocar fils. Pel centre del carrer o del trinquet sense entropessar amb cap obstacle.

X

XAFADA DE PILOTA. Colp dolorós que la pilota pot causar en algun dels dits del jugador, especialment en la jugada de bot i volea.

XAPA. En la modalitat de frontó valencià i en la del frare, planxa metàl·lica enganxada al frontis, a una alçària de 90 cm, per damunt de la qual s'ha de colpejar la pilota.

XÀRCIA. En certes modalitats de pilota, franja de malla o de cotó, de fibra o de plàstic, que sol penjar-se de la corda del trinquet o de la corda de galotxa per a dissipar dubtes a l'hora

de valorar si la pilota jugada passa per dalt de la corda.

XIQUET-A Nom afectuós que, al costat del poble de procedència, sol formar el nom pel qual es coneix un jugador de pilota.